

6 MEI 2018

ZIE HET...
MET JE EIGEN OGEN!
PRAKTIJKONDERZOEK FONTYS SPORTHOGESCHOOL

NADIA VAN MOURIK
2183186
Nadia.vanmourik@student.fontys.nl

SAMENVATTING

Het is moeilijk om leerlingen een beter beeld te geven van hun eigen gedrag. Zeker binnen de lessen lichamelijke opvoeding (LO) heeft een kind veel afleiding waardoor zelfreflectie niet altijd optimaal kan worden uitgevoerd. Video- interactiebegeleiding (VIB) is een manier om leerlingen daarbij te helpen. In dit onderzoek wordt gekeken in hoeverre VIB invloed heeft op de sociale vaardigheden en de onderlinge relaties van de leerlingen van groep 8 op basisschool de Triangel met als doel om de groepscohesie te verhogen. Er zijn binnen de lessen zowel bij de controlegroep (CG) als bij de interventiegroep (IG) vijf interventies uitgevoerd waarin de leerlingen aan de slag gingen met coöperatieve werkvormen. Daarnaast is alleen bij de steekproef van de IG VIB toegepast. Dit is gebeurd in tien interventies die plaats vonden buiten de les. Het onderzoek heeft in totaal 9 weken geduurd waarvan zeven weken gevuld werden met deze interventies. Om te kunnen meten of het onderzoek effect heeft gehad, is er gebruik gemaakt van de volgende meetinstrumenten: de group cohesion evaluation questionnaire (GCEQ) (Glass & Benshoff, 2002), de vragenlijst sociale vaardigheden van jongeren (VSVJ) (Hulstijn, Boomsma, Cohen-Kettenis, & Mellenbergh, 2008) en de sociometrische onderzoeksmethode (Moreno, 1953). Uit de resultaten van het onderzoek is gebleken dat het onderzoek mogelijk een positief effect heeft gehad op de groepscohesie. Daarnaast hebben de leerlingen uit de steekproef een bovengemiddelde stijging in resultaten van de nameting vergeleken met de voormeting. Twee leerlingen die extra interventies hebben gehad, hebben daarnaast opvallend positief gescoord. Het gegeven dat de resultaten van de steekproef en de leerlingen met extra interventies in de nameting hoger zijn dan die van de gehele groep, zou kunnen pleiten voor de effectiviteit van de interventie. Er zijn een aantal discussiepunten waardoor er niet met zekerheid gezegd kan worden of de interventies effect hebben op de onderlinge relaties of op de groepscohesie. Er kan wel gesteld worden dat het gebruik van VIB mogelijk een positief effect heeft op de perceptie van het sociaal gedrag bij de leerlingen. Mocht basisschool de Triangel ervoor kiezen om VIB toe te passen op school, dan zou de onderzoeker aanraden om hier een langere periode voor te gebruiken. Ook zou de onderzoeker aanraden om de leerlingen zo veel mogelijk momenten te begeleiden.

INHOUD

<i>Samenvatting</i>	1
Inleiding.....	3
Methode.....	5
Resultaten	8
Discussie	12
Conclusie	14
Aanbevelingen.....	15
Bibliografie	16
Dankwoord	18
Bijlage I: Onderzoeks planning	19
Bijlage II: Group Cohesion Evaluation Questionnaire (Glass & Benshoff, 2002).....	20
Bijlage III: Sociometrisch onderzoek (Moreno, 1953)	27
Bijlage IV: Vragenlijst sociale vaardigheden van jongeren Hulstijn (2008)	33
Bijlage V: brief ouders	40
Bijlage VI:Onderzoeks opzet.....	41
Bijlage VII: Logboek	45
Bijlage VIII: LVF samenwerken	47
Bijlage IX: Vragen voor leerlingen bij VIB	65
Bijlage X: Reflectieverslag.....	69

INLEIDING

Basisschool de Triangel is een school met leerlingen uit een problematische buurt (Verberne, 2015). Verberne (2015) geeft in het schoolplan aan dat de leerlingen door de thuissituaties en opvoeding vaak moeite hebben met sociale vaardigheden. Dit zorgt ervoor dat de interacties onderling niet prettig verlopen. Als school wil de Triangel daar graag een oplossing voor zoeken. Ze hebben daarom een duidelijke visie met daarbij als motto; “de Triangel, samen kom je verder”. Om deze interactie soepel te laten verlopen zijn sociale vaardigheden nodig (van der Ploeg, 2007). Samenwerken is een van de drie kernwaarden van de school en om die reden zet de school zich in om de sociale vaardigheden van de leerlingen te verbeteren (Verberne, 2015).

Voor een goede samenwerking zijn een aantal zaken van belang. Van der Ploeg (2007) zegt dat de leerling rekening moet kunnen houden met zichzelf, maar ook met de ander. Hij noemt daarbij dat de leerling de ander moet kunnen zien, zich in de ander moet kunnen inleven, onderwerpen met de ander moet kunnen bespreken, eigen emoties onder controle moet kunnen houden en als laatste dat de leerling zelf oplossingen moet zoeken voor eventuele problemen. Oftewel; Om op een goede manier te kunnen samenwerken, moeten de leerlingen hun eigen wensen kunnen vervullen zonder die van anderen in de weg te staan (van der Ploeg, 2007).

Volgen Ebbens en Ettekoven (2016) zijn sociale vaardigheden niet alleen nodig om te kunnen samenwerken, maar zijn ze ook belangrijk om samenwerkend leren mogelijk te maken. Als Ebben en Ettekhoven (2016) het hebben over samenwerkend leren, dan zeggen ze dat dit een onderwijsstrategie is die, als het correct wordt toegepast, iedere leerling actief samen laat leren. Een paar van de belangrijkste vaardigheden die Ebbens en Ettekhoven (2016) noemen bij samenwerkend leren zijn het actief kunnen luisteren, het uit kunnen delen van complimenten, het kunnen delen van werkruimte, het assertief kunnen zijn op een acceptabele manier en het met respect kunnen uitdagen van de conclusies (gedrag) van andere leerlingen. In het schoolplan van de Triangel staat dat zij samenwerkend leren zo veel mogelijk willen toepassen (Verberne, 2015). Om dit te doen, is het belangrijk om te weten wat hiervoor nodig is. Ebbens en Ettekhoven (2016) benoemen vijf sleutelbegrippen als voorwaarde om tot samenwerkend leren te komen. Als eerste is het belangrijk dat de leerlingen zich individueel verantwoordelijk voelen voor de opdracht. Ten tweede moeten ze tijdens het uitvoeren van elkaar afhankelijk zijn. Ten derde moet er een directe interactie zijn tussen de deelnemers. Ten vierde moet het doel zijn om de leerlingen te laten groeien in hun sociale vaardigheden. En tenslotte benoemen Ebbens en Ettekhoven (2016) dat er veel aandacht moet zijn voor het proces van de groep en niet per se op het product dat eruit komt. Als er niet voldaan wordt aan de eerste twee sleutelbegrippen, dan kan er in principe al bijna niet door alle leerlingen geleerd worden (Ebbens & Ettekoven, 2016).

In de les komt het echter veel voor dat de leerlingen van de Triangel het moeilijk vinden om elkaars emoties en bedoelingen goed te ontvangen en te verwerken (Verberne, 2015). Dit resulteert vaak in het mis interpreteren van situaties of het ontstaan van ruzies en discussies. Het begrijpen van iemands perceptie is iets dat volgens Wijsman, Molendijk (2017) en van den Broeck (2006) zou kunnen helpen. Zij zeggen dat perceptie inhoudt dat er begrip is voor het feit dat iedereen de wereld op een eigen manier interpreteert (het kunnen inleven in de ander) (Wijsman & Molendijk, 2017; van den Broeck, 2006). De ruzies en discussies in de klas op basisschool de Triangel komen grotendeels doordat de leerlingen zich niet inleven

in de perceptie van anderen (Verberne, 2015). Inlevingsvermogen is een van de sociale vaardigheden die je moet bezitten om contact te kunnen hebben (Behets, 2011; van der Ploeg, 2007). Zonder inlevingsvermogen kan een leerling tijdens het samenwerken dus niet de juiste sociale vaardigheden laten zien en dit zorgt er voor dat samenwerkend leren bijna niet mogelijk is. Ook zal een leerling die zich niet begrepen voelt, zich niet prettig voelen in het contact met de ander. Dit heeft een negatief effect op de onderlinge relaties binnen de groep (Remmerswaal, 2015).

De onderlinge relaties zijn voor de groep en de leerling erg belangrijk (Remmerswaal, 2015; van der Ploeg, 2011). Remmerswaal geeft aan dat goede onderlinge relaties een positief effect heeft op het groepsklimaat. Van der Ploeg (2011) stelt dat leerlingen met beperkte sociale vaardigheden moeilijker contact kunnen leggen en onderhouden met medeleerlingen. Omdat de leerlingen van basisschool de Triangel vaak moeite hebben met deze vaardigheden, zijn er ook vaak problemen in de onderlinge relaties en in het groepsklimaat (Verberne, 2015).

Maar hoe kan dit probleem opgelost worden? Tijdens de les LO is het moeilijk om de leerlingen te vragen zich in te leven in de perceptie van een ander, omdat er heel veel prikkels zijn die op dat moment meespelen (van Meer, van Neijenhof, & Bouwens, 2001). Ook het trainen van de sociale vaardigheden gaat moeilijk als de leerling onder druk staat en zelf niet kan zien waar het probleem ligt. Een oplossing zou kunnen zijn om de leerlingen op een rustig moment nogmaals naar de situatie te laten kijken. Het gebruik van videobeelden zou hier perfect voor zijn. Op deze manier kan er worden gekeken naar de perceptie van anderen en gesproken worden over het eigen (sociaal) gedrag en handelen in de situatie die van belang is. Om op de juiste manier om te gaan met de emotionele veiligheid van de leerlingen, is de rol van de docent van groot belang. De beelden moeten namelijk juist worden geïnterpreteerd en feedback moet correct worden gebracht zodat de leerlingen geen schade oplopen aan hun zelfbeeld (Heijkant, 2005).

Het geven van feedback is nodig om doelstellingen te kunnen bereiken en daarom is dit erg belangrijk (Magill, 2004). Feedback over sociale vaardigheden kan gegeven worden middels het gebruik van videobeelden. Dit kan met behulp van Video-interactiebegeleiding (VIB) (Dekker, 2004). In de omgang is het waarnemen en interpreteren van een boodschap de basis voor een reactie (van Meer, van Neijenhof, & Bouwens, 2001). Wat het geven van feedback door middel van beelden zo uniek maakt is dat het leerlingen de kans geeft om naar zichzelf te kijken van een afstand. Ze kunnen hierbij (met de juiste begeleiding) een realistisch beeld vormen over hun eigen sociale vaardigheden en de gebeurtenissen in de les (Hargie, Saunders, & Dickson, 1983). Door de leerlingen het moment opnieuw te laten waarnemen via beelden kan de perceptie van anderen duidelijker gemaakt worden (Dekker, 2004). Het begrijpen van de perceptie zorgt er weer voor dat de leerling op een betere manier rekening kan houden met de ander en dus anders zal reageren (Wijsman & Molendijk, 2017). Goudswaard, Sluis (2013), Feldman (2009) en Teitler (2012) stellen dat als de leerlingen in de gaten krijgen hoe ze boodschappen anders kunnen interpreteren en als ze zien welke acties als positief worden ontvangen, zij dit gedrag in andere situaties eerder laten zien. Het tonen van (positieve) beelden kan invloed hebben op het zelfbeeld van de leerlingen (Rhijnsburger, 2011). Als zij sociaal vaardiger worden, kan dit bevorderlijk zijn voor de onderlinge relaties. Het contact zal hierdoor soepeler verlopen en de leerlingen zullen elkaar beter begrijpen. Als de leerlingen het gevoel hebben dat ze geaccepteerd en begrepen worden, zal er een stijging zijn in de perceptie van de cohesie (Remmerswaal, 2015). Een groep met een duidelijk groepsgevoel (hoge cohesie) zal ook beter

samenwerken (Ebbens & Ettekoven, 2016; Remmerswaal, 2015). De groepscohesie is het gevoel dat de leerlingen hebben bij de groep (Remmerswaal, 2015). Remmerswaal (2015) zegt dat bij een hoge cohesie, de leerling eerder geneigd is om te werken voor een gezamenlijk doel wat weer bevorderlijk is voor de samenwerking. Het is daarom de vraag in hoeverre Video Interactie Begeleiding invloed heeft op de sociale vaardigheden en de onderlinge relaties van de leerlingen van groep 8 van basisschool de Triangel met als doel om de groepscohesie te verhogen. Mocht dit een positief effect hebben, zou een school als de Triangel erg gebaat zijn bij deze methode.

METHODE

Het onderzoek is uitgevoerd met twee groepen van basisschool de Triangel in Tilburg. Om tot een goed onderzoek te komen is er nagedacht over de onderzoekspopulatie. Omdat deelnemende leerlingen bewust moesten nadenken over samenwerking en communicatie is er gekozen voor leerlingen tussen de 10 en 12 jaar. Piaget stelt dat deze gekozen leeftijdscategorie richting de formeel operationele fase gaat. Hierin gaan ze minder concreet en meer logisch denken en leren ze om verbanden te leggen en hieruit ook conclusies te trekken (Piaget in Feldman, 2009; Piaget in Verhulst, 2005; Piaget in Brysbaert, 2003). Groep 8 en groep 7/8 voldoen aan deze criteria en bestaan respectievelijk uit 27 en 25 leerlingen. Volgens Kohnstamm (2002) begint deze leeftijdsgroep het egocentrisme te verlaten en zijn ze daarom meer in staat om na te denken over de perceptie van anderen en om kritisch naar zichzelf te kijken. Bij beide groepen is dezelfde problematiek geconstateerd; de groepsleden botsen veel tijdens samenwerkingsopdrachten en er zijn veel individuele leerlingen die storend gedrag vertonen binnen de lessen.

Omdat de school en de onderzoeker de emotionele veiligheid van de leerlingen hoog hebben staan, is er besloten om de keuze van deelname bij de leerlingen zelf te leggen. Hierdoor wordt er voldaan aan de wetten omtrent ethiek en nog belangrijker; wordt er gezorgd voor een emotioneel veilige setting voor de leerlingen. Zes leerlingen hebben aangegeven niet aan de video interactie begeleiding deel te willen nemen. Deze leerlingen hebben wel de meetinstrumenten ingevuld, maar zijn niet begeleid tijdens de interventie. Uit de rest van de groep werd door middel van een meetinstrument een steekproef gekozen. Dit wordt later uitgebreider beschreven.

Om tot resultaten te komen is er gebruik gemaakt van verschillende meetinstrumenten. Deze zijn bij beide klassen op dezelfde dag en op dezelfde plekken afgenomen. Dit zorgde voor minder versturende variabelen. De resultaten van een aantal leerlingen zijn niet meegenomen in het onderzoek omdat zij bij één van de twee metingen niet aanwezig waren. De betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek worden versterkt omdat er uit drie verschillende hoekpunten wordt gemeten. Dit zorgt voor een triangulatie. Een van deze hoekpunten is de Group Cohesion Evaluation Questionnaire (GCEQ) van Glass en Benshoff (2002). Deze vragenlijst meet de perceptie van de groepscohesie en om hier iets over te kunnen zeggen werd het gemiddelde, de standaarddeviatie en de effectgrootte berekend. De leerlingen werden gevraagd om antwoord te geven op 9 vragen met een vierpunt Likertschaal waarbij 1 stond voor helemaal niet en 4 voor helemaal wel mee eens. De originele vragenlijst is aangepast in taalgebruik zodat deze beter te begrijpen is voor de leerlingen. Zowel de originele als de aangepaste vragenlijst zijn te vinden in bijlage II.

Daarnaast werd bij het tweede hoekpunt de perceptie van de leerlingen op hun sociale gedrag gemeten met de vragenlijst sociale vaardigheden van jongeren (VSVJ) van Hulstijn (2008) (Zie bijlage IV). Deze is onderverdeeld in vragen over pro sociaal en vragen over sociaal onwenselijk gedrag. De vragenlijst bestond uit 35 vragen en ook hier werd gebruik gemaakt van een vierpunt Likertschaal. In de vragenlijst waren de volgende antwoorden mogelijk; zeer oneens, oneens, eens en zeer eens. Deze kregen de normering van respectievelijk 1, 2, 3 en 4 waarbij 1 wordt gezien als laag en 4 wordt gezien als hoog. Zoals te zien is in bijlage IV wordt vanaf vraag 17 niet meer gepraat over positief gedrag, maar over negatief gedrag. Hierdoor is “zeer eens” geen positief maar negatief antwoord waardoor bovenstaande normering is aangepast. Vanaf vraag 17 is de telling omgedraaid en is het antwoord “Zeer oneens” hoog (4) en is “Zeer eens” laag (1). Ook bij de VSVJ werd het gemiddelde, de standaarddeviatie en de effectgrootte berekend in Excel om iets te kunnen zeggen over de resultaten.

Als derde hoekpunt werd er een sociometrische onderzoeksmethode (Moreno, 1953) gebruikt om de onderlinge relaties tussen de leerlingen vast te stellen (zie bijlage III). Deze werd online ingevuld en bestond uit 4 vragen. Bij elke vraag was een minimum van één en een maximum van vijf antwoorden mogelijk. De resultaten zijn verwerkt in een sociomatrix. Deze zijn gebruikt om een verschil te meten in de onderlinge relaties, maar ook om de steekproef te bepalen. In totaal is de interventie uitgevoerd met een steekproef van 9 leerlingen. Er werd gekozen voor drie leerlingen die positief, drie leerlingen die neutraal, en drie leerlingen die negatief uit de sociomatrix kwamen. Dit zorgt voor een representatief beeld van de groep. Er is bij de resultaten alleen gekeken naar de vragen over samenwerken binnen de les LO omdat deze relevant zijn voor het onderzoek.

Er is daarnaast ook gekozen om één negatief gekozen leerling en één positief gekozen leerling extra interventiemomenten te geven. Deze leerlingen zijn gekozen omdat de groepsleerkrachten en de onderzoeker vonden dat deze leerlingen baat konden hebben bij de VIB. De negatief gekozen leerling kon zijn vaardigheden trainen om beter in de groep te komen en de positief gekozen leerling kon zijn vaardigheden trainen om anderen beter in de groep te betrekken. Als laatste is de sociomatrix gebruikt om de groepjes te maken tijdens de les. De interventieleerlingen zaten elke les bij zo veel mogelijk positieve of neutrale klasgenoten. Dit zorgde bij de interventieleerlingen voor een veilig klimaat en een fijnere omgeving om prettig in samen te werken.

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen zijn deze groepjes niet het hele onderzoek aangehouden, maar alleen in de twee lessen waar de steekproef-leerlingen gefilmd werden. Anders konden de leerlingen door het vaak samenwerken in dezelfde groepen uitgelokt worden een (andere) mening over elkaar te vormen. Dit zou invloed kunnen hebben op de resultaten en dit zou de validiteit van het onderzoek niet ten goede komen. Toen het onderzoek in week 1 startte, is bij beide groepen de GCEQ en de VSVJ op maandag afgenomen. Op dinsdag werd het sociometrische onderzoek uitgevoerd waarna er een besluit genomen kon worden over de steekproefleerlingen en over de groepssamenstelling tijdens de lessen. Er hebben in week 2 t/m week 8 tien interventiemomenten met VIB plaatsgevonden buiten de les. De steekproefleerlingen werden verdeeld in groepjes van twee à drie leerlingen om de momenten met VIB zo persoonlijk mogelijk te kunnen houden. Daarnaast zijn er vijf interventies met samenwerkingsoefeningen geweest bij zowel de IG als bij de CG binnen de les. De donderdag van week 9 hebben de leerlingen voor

de tweede keer de GCEQ, de VSVJ en de sociogram ingevuld als nameting. De complete planning is te vinden in bijlage I.

Tijdens het onderzoek hebben twee interventies plaatsgevonden. De eerste interventie was het aanpassen van de lessen LO. Er werd binnen de les altijd gewerkt in drie vakken. Om de VIB mogelijk te maken werd één van deze vakken elke les ingevuld met zorgvuldig gekozen samenwerkingsoefeningen. Deze zijn bepaald aan de hand van de vijf sleutelbegrippen van Ebbens en Ettekhoven (2016). De lesvoorbereiding van deze interventies zijn te vinden in bijlage VIII. Deze interventies zorgden ervoor dat het mogelijk was om het gewenste gedrag m.b.t. samenwerking te filmen. Om de betrouwbaarheid te waarborgen en goed antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, hebben zowel de IG als de CG dezelfde lessen gekregen. Als dit niet zou zijn gebeurd, dan zou een discussiepunt kunnen zijn dat de samenwerkingsoefeningen binnen de lessen mede hebben gezorgd voor de behaalde resultaten. Dit wilde de onderzoeker voorkomen aangezien het onderzoek daardoor minder valide zou zijn geweest.

De tweede en belangrijkste interventie was het gebruik van VIB. Dit is als volgt uitgevoerd; Bij de IG werd er in het vak met de samenwerkingsinterventie gefilmd. Zowel de wensen van de school als de veiligheid van de leerlingen werden hoog in acht genomen door de onderzoeker. Om deze reden zijn de beelden door de onderzoeker bekeken en nauwkeurig geselecteerd. Omdat het tonen van beelden invloed kan hebben op de emotionele veiligheid en het zelfbeeld van de leerlingen, is er gekozen om alleen positieve beelden te laten zien. Dit voorkomt dat de leerling door de beelden schade ondervindt aan het zelfbeeld of dat een laag zelfbeeld bevestigd wordt. Dit heeft namelijk een negatief effect op de persoonlijke verwachtingen en prestaties van de leerling (Feldman, 2009). Zoals eerder al beschreven tonen meerdere studies aan dat het benoemen van positief gedrag ervoor kan zorgen dat de leerling dit gedrag eerder zal herhalen (Rhijnsburger, 2011; Feldman ;2009). Het observeren van positief gedrag van anderen kan ook bevorderlijk zijn voor het aanleren van gedrag (Bandura, in Feldman, 2009). Om deze reden is er tijdens het onderzoek in groepjes van twee of drie leerlingen gewerkt. De gekozen beelden zijn van tevoren met een video interactie begeleidster vanuit de school doorgenomen. Dit is een belangrijke keuze geweest, omdat de onderzoeker zelf geen ervaring heeft met VIB. Deze begeleidster kon daarom helpen om de effectiviteit van de filmpjes en de ethiek binnen het onderzoek te waarborgen.

De school, de ouders en de leerlingen zijn van tevoren op de hoogte gesteld van het bestaan van het onderzoek en hebben toestemming gegeven voor de uitvoering. De brief die verstuurd is aan de ouders is goedgekeurd door de directeur van de school en is te vinden in bijlage V. De nauwkeurig geselecteerde beelden werden buiten de les LO op een andere dag aan de geselecteerde leerlingen getoond.

Vóór het bekijken van de beelden werd er aan de leerlingen gevraagd om samen een woordspin te maken met punten die ze bij samenwerken vonden passen. Tijdens het tonen van de beelden heeft de onderzoeker niet gepraat zodat de leerlingen zelf een beeld konden scheppen over de situaties. Het is namelijk belangrijk dat de leerling zelf met de antwoorden en “oplossingen” komt (Bannink, 2006). Later werden de beelden besproken en konden de leerlingen opschrijven wat ze al goed konden, wat ze wilden verbeteren en wat ze volgende les wilden laten zien. Als inspiratie voor deze vragen zijn de vier oplossingsgerichte basisvragen van Bannink (2006) gebruikt uit de positieve psychologie. De gemaakte spin en de vragenlijst zijn te zien in bijlage VIX. Als laatste gaven de leerlingen elkaar complimenten over het gedrag dat te zien was op de beelden. In de volgende les werden dezelfde leerlingen opnieuw gefilmd. Bij het volgende VIB-moment

werd er gekeken naar de nieuwe beelden waar momenten te zien waren waarop de leerling pro sociaal gedrag liet zien. De onderzoeker heeft erop gelet vooral beelden te kiezen van het positieve gedrag waaraan de leerling wilde werken zodat de leerling een gevoel van succes ondervonden.

RESULTATEN

Tijdens het onderzoek hebben een aantal leerlingen niet deelgenomen aan de voor- en/of nameting wegens afwezigheid of bijzondere omstandigheden. Daarom zijn bij de CG en bij de IG leerlingen uitgesloten van de resultaten. Dit waren er respectievelijk vier en twee. Hierdoor is het aantal leerlingen gebruikt in de resultaten bij de CG 21 en bij de IG 25 leerlingen.

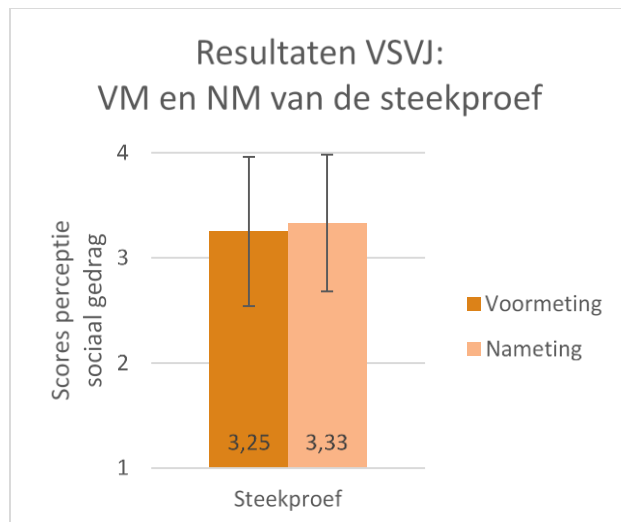
Tabel 1;
Effectgrootte VSVJ IG (Groep 1) en CG (Groep 2)

	Groep 1		Groep 2	
	Voormeting	Nameting	Voormeting	Nameting
Gemiddelde	3,25	3,31	3,33	3,38
Standaarddeviatie	0,76	0,69	0,73	0,73
Groepsgrootte	25	25	21	21

Effectgrootte

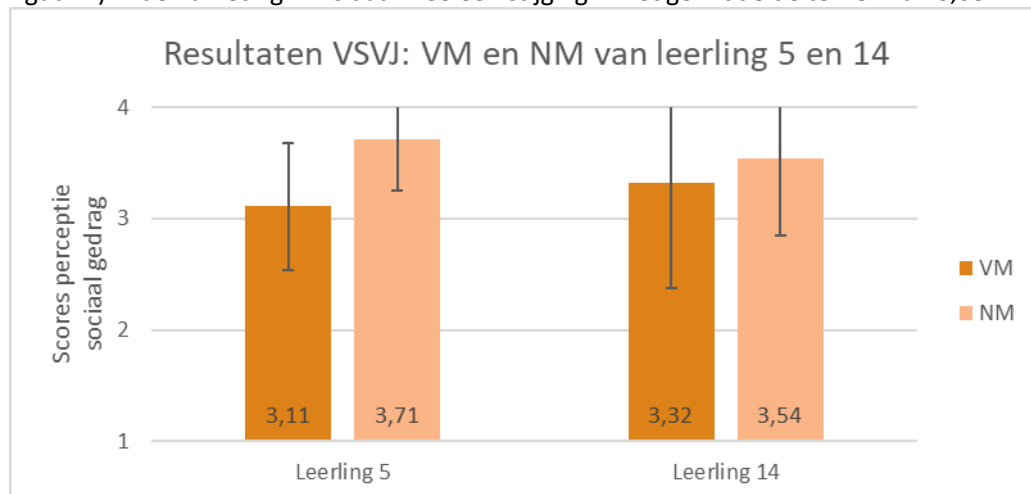
0,01

Het eerste instrument is de VSVJ waaruit blijkt wat de perceptie van de leerlingen is op hun sociale gedrag. Uit tabel 1 blijkt dat het gemiddelde van de IG is veranderd van 3,25 (SD=0,76; tabel 1) in de voormeting naar 3,31 (SD=0,69; tabel 1) in de nameting. Dit is een stijging van 0,06 op de perceptie van het sociale gedrag. Bij de CG is het gemiddelde op de perceptie van het sociale gedrag veranderd van 3,33 (SD=0,73; tabel 1) in de voormeting naar 3,38 (SD=0,73; tabel 1) in de nameting en dit is een stijging van 0,05. Er is een effectgrootte van 0,01 gemeten.

Figuur 1; Resultaten van VSVJ voormeting en nameting van de steekproef

De resultaten worden apart bekeken bij de steekproefleerlingen in figuur 1. Het gemiddelde van de perceptie op sociaal gedrag is veranderd van 3,25 (SD=0,71; figuur 1) in de voormeting naar 3,33 (SD=0,65; figuur 1) in de nameting. Er is daarmee een stijging in het gemiddelde te zien van 0,08.

Figuur 1; Resultaten VSVJ voormeting en nameting van leerling 5 en 14

In figuur 2 wordt er gekeken naar de resultaten van leerling 5 en leerling 14. Het gemiddelde van leerling 5 is veranderd van 3,11 (SD=0,57; figuur 2) in de voormeting naar 3,71 (SD=0,046; figuur 2) in de nameting. Bij leerling 14 is er een verandering van 3,32 (SD=0,94; figuur 2) in de voormeting naar 3,54 (SD=0,69; figuur 2) in de nameting. Hier is te zien dat er een stijging is van respectievelijk 0,60 en 0,22.

Tabel 1;

Resultaten sociomatrix aantal keer positief gekozen binnen de les LO van de steekproef

	VM	NM	Vershil
Leerling 1	3	4	1
Leerling 2	1	4	3
Leerling 5	7	7	0
Leerling 7	5	4	-1
Leerling 9	7	6	-1
Leerling 14	1	2	1
Leerling 19	2	7	5
Leerling 21	3	3	0
Leerling 24	7	5	-2

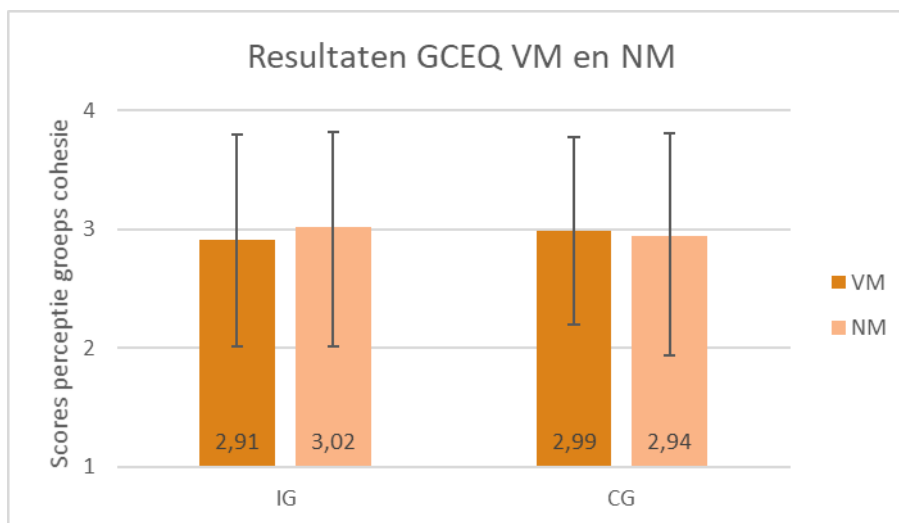
Het tweede instrument is de sociomatrix. Deze zegt iets over de relaties van de leerlingen binnen de groep. Alleen de resultaten voor de vragen binnen de les LO worden behandeld. In tabel 2 is te zien hoe vaak de steekproefleerlingen positief zijn gekozen binnen de les LO in de voor- en nameting. Wanneer deze vergeleken worden, is te zien dat leerling 14 vaker positief is gekozen in de nameting dan in de voormeting (+1). Bij leerling 5 is dit gelijk gebleven.

Tabel 2;

Resultaten sociomatrix aantal keer negatief gekozen binnen de les LO van de steekproef in de VM en de NM

	VM	NM	Vershil
<i>Leerling 1</i>	2	2	0
<i>Leerling 2</i>	4	1	-3
<i>Leerling 5</i>	1	1	0
<i>Leerling 7</i>	0	3	3
<i>Leerling 9</i>	0	1	1
<i>Leerling 14</i>	4	8	4
<i>Leerling 19</i>	0	1	1
<i>Leerling 21</i>	1	1	0
<i>Leerling 24</i>	1	1	0

Tabel 3 laat zien hoe vaak de steekproefleerlingen negatief zijn gekozen binnen de les LO in de voor- en de nameting. Hier is te zien dat leerling 14 vaker negatief gekozen is in de nameting dan in de voormeting. Hier is een stijging van 4 gemeten. Dit is bij leerling 5 gelijk gebleven.

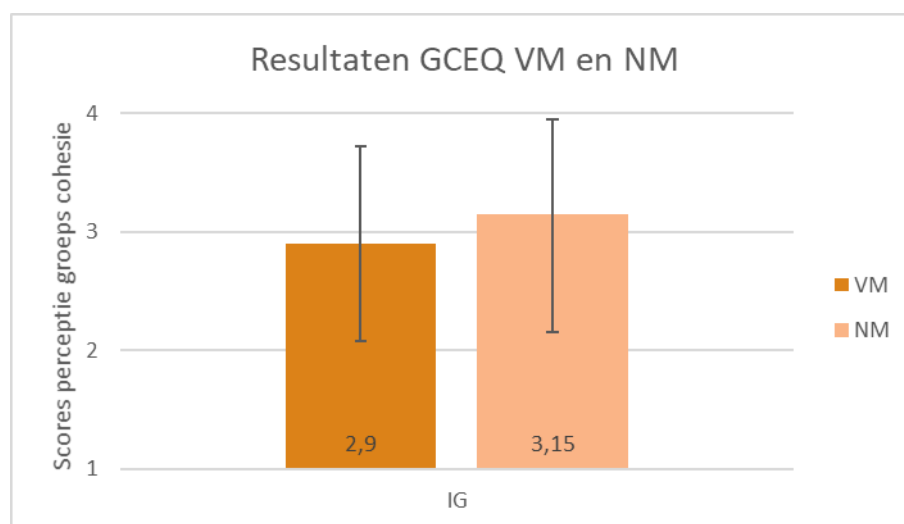
Figuur 2; Resultaten van GCEQ VM en NM van de IG en de CG

Het laatste meetinstrument is de GCEQ. De antwoorden uit de GCEQ zeggen iets over de groepscohesie. In figuur 3 wordt de voormeting met de nameting vergeleken. Er is te zien dat er in de IG een stijging en bij de CG een daling heeft plaatsgevonden in het gemiddelde (0,11 en 0,05 respectievelijk).

Tabel 3; Resultaten GCEQ VM en NM van de IG (groep 1) en de CG (groep 2) met gemiddelde, standaarddeviatie en effectgrootte

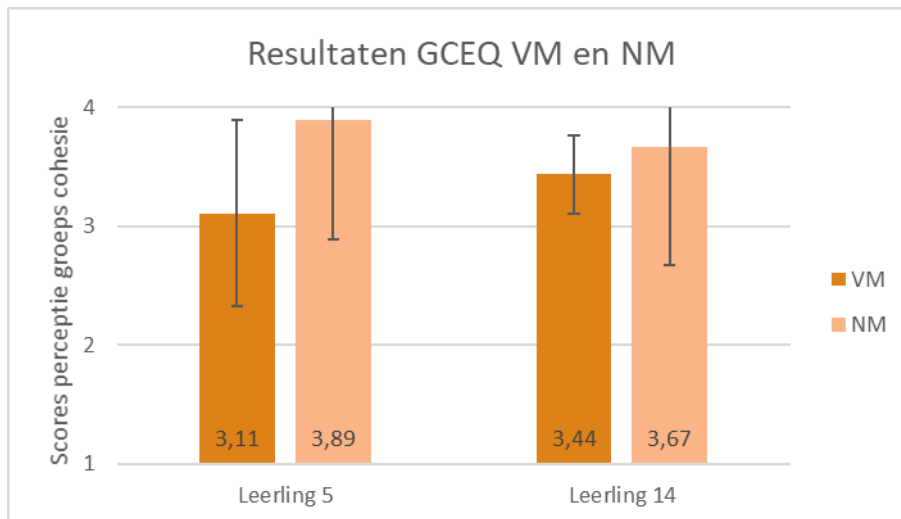
	Groep 1		Groep 2	
	Voormeting	Nameting	Voormeting	Nameting
Gemiddelde	2,84	2,99	2,99	2,94
Standaarddeviatie	0,89	0,8	0,79	0,87
Groepsgrootte	25	25	22	22
	Effectgrootte	0,23		

Met het gemiddelde, de standaarddeviatie en de groepsgrootte kan er ook bij de GCEQ een effectgrootte gemeten worden. Zoals te zien is in tabel 4 is er een effectgrootte gemeten van 0,23.

Figuur 3; Resultaten GCEQ van de steekproefleerlingen in de VM en de NM

Er wordt apart gekeken naar de steekproefleerlingen waar de interventie mee is uitgevoerd in figuur 4. Twee leerlingen hebben een daling, twee zijn gelijk gebleven en de rest is gestegen in het gemiddelde. De leerlingen die extra interventiemomenten hebben gehad (Leerling 5 en Leerling 14), zijn beiden gestegen (respectievelijk 0,78 en 0,23).

Figuur 4; Resultaten van GCEQ van leerling 5 en 14

Gekeken naar de sub scores uit figuur 5 zien we bij leerling 5 een stijging van 1,33, 0,33 en 0,67 op respectievelijk sfeer, samenwerken en veiligheid. Bij leerling 14 waren stijgingen van 0,34 en 0,67 zichtbaar op sfeer en samenwerken. Een daling van 0,34 werd geobserveerd op veiligheid.

DISCUSSIE

Dat er tijdens de les LO wordt gefilmd en dat deze beelden worden gebruikt voor VIB met de leerlingen zelf is vrij uniek. Er kon daarom geen vergelijking gemaakt worden met andere onderzoeken aangezien deze niet genoeg overeenkwamen met de toegepaste methode.

Er zijn tijdens het onderzoek een aantal keuzes gemaakt die de resultaten mogelijk beïnvloed hebben. Bij het uitvoeren van het sociometrische onderzoek is er een limiet gezet op de antwoorden van minimaal 1 en maximaal 5 wat de betrouwbaarheid vermindert. Een limiet in het aantal keuzes kan een probleem zijn omdat de leerlingen niet geheel vrij waren om het aantal keuzes te bepalen. Daarnaast heeft het gebruik van groep 7/8 als controlegroep voor complicaties gezorgd. Omdat de CG een combinatieklas is, gaat de helft van de groep de school verlaten en de andere helft niet. Er zou dus gedacht kunnen worden dat de leerlingen uit de klas zeker aan het einde van het jaar minder met elkaar gemeen hadden. Ook is de ene helft op kamp geweest en de andere helft niet. Dit kan effect gehad hebben op de onderlinge relaties en de groepscohesie (Remmerswaal, 2015). Het gebruik van een combinatieklas als CG is daarom ook niet bevorderlijk voor de betrouwbaarheid van het onderzoek. Als laatste zijn de extra interventies maar op twee leerlingen uitgevoerd. Omdat dit een kleine groep is zijn de resultaten minder betrouwbaar.

Positief is dat er tijdens het onderzoek veel rekening is gehouden met de (emotionele)veiligheid en ethische vraagstukken. Ook heeft iemand met ervaring in VIB geholpen om de juiste beelden aan de leerlingen te tonen en het onderzoek effectief te houden. Door een diverse steekproef te kiezen, is deze representatief geweest voor de groep. Als laatste zijn er drie valide meetinstrumenten gebruikt en zijn de school, de leraren, de ouders en vooral ook de kinderen in grote mate betrokken bij het onderzoek.

Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van VIB om te kijken of dit invloed heeft op de sociale vaardigheden en de onderlinge relaties van de leerlingen van groep 8 van basisschool de Triangel met als doel om de groepscohesie te verhogen. Om het effect van het onderzoek op de sociale vaardigheden te meten, wordt er gekeken naar de resultaten van de VSVJ. Beide klassen hebben evenveel interventies gehad in de les en maar een klein deel van de IG heeft extra aandacht besteed aan de sociale vaardigheden. Dit kan verklaren waarom zowel bij de IG als bij de CG een kleine stijging van het gemiddelde is gemeten in de nameting vergeleken met de voormeting (zie figuur 1). In tabel 1 is dan ook te zien dat er uit de resultaten van de VSVJ een effectgrootte is gemeten van 0,01. Een effectgrootte van 0,01 zegt mogelijk dat het onderzoek een verwaarloosbaar effect heeft gehad op de perceptie van het sociaal gedrag.

Om te kijken of het gebruik van VIB effect heeft gehad op de onderlinge relaties wordt er naar de sociomatrix gekeken. Er zijn echter geen duidelijke resultaten naar voren gekomen uit de sociomatrix die bevestigen dat het onderzoek effect heeft gehad op de onderlinge relaties. Remmerswaal (2015) en van der Ploeg (2011) geven aan dat het vertonen van pro sociaal gedrag een prettig effect zou kunnen hebben op de onderlinge relaties binnen de klas. Zijn echter in de sociomatrix veel veranderingen te zien terwijl de resultaten van de VSVJ bijna gelijk zijn gebleven. Het limiet van de vragen kan daarmee te maken hebben, maar een andere verklaring hiervoor kan zijn dat de klas zich in verschillende fases bevond tijdens het onderzoek (Remmerswaal, 2015). Het is mogelijk dat de leerlingen tijdens de voormeting nog bezig waren met het bepalen van de onderlinge relaties (machts- en affectiefasen) of met het letten op individuele leerlingen (fase v/d autonome groep) en in de nameting al bezig waren met het afsluiten van deze relaties (afsluitfase). De leerlingen zijn tijdens het onderzoek op kamp geweest en ondanks dat er geen bronnen zijn die bevestigen dat kamp invloed kan hebben op de onderlinge relaties of de groepscohesie, wordt dit wel als een belangrijk afscheidsritueel gezien. Er kan dus worden gezegd dat de leerlingen op dat moment de afsluitende fase betraden of zich daar al in bevonden.

Het veranderen van deze verschillende fases tijdens het onderzoek kan ook invloed hebben gehad op de resultaten van de GCEQ. De onderlinge relaties en de groepscohesie staan in een direct verband met elkaar (Remmerswaal, 2015; van der Ploeg, (2011); van der Ploeg, (2007)). Echter is er zoals eerder genoemd geen duidelijk patroon te vinden in de verandering van de onderlinge relaties wat het moeilijk maakt om hier iets over te zeggen. Als er gekeken wordt naar de resultaten van de nameting vergeleken met de voormeting in figuur 3, dan heeft de CG een daling in het gemiddelde van 0,05. De daling in de nameting van de GCEQ zou een gevolg kunnen zijn van het feit dat de CG een combinatieklas is en daarom zeker in de afsluitfase problemen ondervonden in de groepscohesie. Bij de IG is er een stijging van 0,11 in het gemiddelde van de nameting vergeleken met de voormeting (zie figuur 3). Er is in tabel 4 te zien dat er een effectgrootte is gemeten van 0,23. Er zou gezegd kunnen worden dat dit resultaat aangeeft dat de interventie weinig effect heeft gehad op de groepscohesie. Het is hierbij wel belangrijk dat het onderzoek plaatsvond over een korte periode. Zowel Goudswaard & Sluis (2013) als Remmerswaal (2015) stellen dat het veranderen van de sociale cohesie normaal een langdurig en herhalend traject is. Het feit dat er überhaupt effect is geweest is daarom een positief punt richting het onderzoek.

Het gebrek aan doorslaggevende punten in het bovenstaande stuk kan verklaard worden door het feit dat er alleen gekeken is naar de gehele klas. Omdat ongeveer één derde van de IG begeleid is met VIB, is het interessant om te kijken naar de resultaten van deze steekproef. De steekproef heeft namelijk een

bovengemiddelde stijging op het gemiddelde bij de VSVJ (zie figuur 1). Ook in de sociomatrix (tabel 2 en tabel 3) is te zien dat de meeste leerlingen alleen positieve of neutrale veranderingen hebben ondervonden. Binnen de resultaten van de GCEQ heeft de gehele IG een stijging van 0,11 (zie figuur 3), terwijl de steekproef een bovengemiddelde stijging heeft van 0,25 (zie figuur 5). Het gegeven dat de resultaten bij de steekproef bovengemiddeld uitvallen, pleit mogelijk voor de effectiviteit van de interventie.

Nog opvallender zijn de resultaten van leerling 5 en leerling 14, die extra interventies hebben gehad. Bij de VSVJ is er een stijging van respectievelijk 0,60 en 0,22 op het gemiddelde gemeten in de nameting vergeleken met de voormeting. Deze stijging is aanzienlijk hoger dan de stijging bij de CG, de IG en de steekproef. De leerlingen kregen tijdens de interventies veel positieve feedback op het sociale gedrag. Het positief benoemen van (sociaal) gedrag heeft als effect dat het zelfbeeld van de leerling omhoog gaat (Rhijnsburger, 2011) en het gedrag sneller herhaald zal worden (Goudswaard & Sluis, 2013; Feldman, 2009; Teitler, 2012). Dit zou kunnen verklaren dat de perceptie op het sociale gedrag bij leerling 5 en leerling 14 meer is gestegen dan die bij de gehele IG. Ook bij de GCEQ zijn er positieve resultaten gemeten. Leerling 5 ondervond een stijging in het gemiddelde van 0,78 en leerling 14 van 0,23 (zie figuur 5). De resultaten in de sociomatrix zijn echter bij leerling 5 zowel positief als negatief gelijk gebleven (zie tabel 2 en 3). Bij leerling 14 valt op dat hij in de voormeting vier keer negatief gekozen is binnen de les LO en in de nameting acht keer (zie tabel 3). Dit laat zien dat de stijging van de perceptie op het sociaal gedrag en de groepscohesie niet direct een (positief) effect heeft gehad op de onderlinge relaties. Er kan wel gezegd worden dat de perceptie op het sociaal gedrag en de groepscohesie van leerlingen die extra interventiemomenten hebben gehad meer zijn toegenomen dan de gemiddelde stijging over de IG en de steekproef. Dit pleit dat het toepassen van VIB mogelijk effectiever is als er meer interventies plaatsvinden.

De onderzoeksinstrumenten die zijn gebruikt zullen nooit alles laten zien van wat er tijdens het onderzoek is gebeurd. Daarom wil de onderzoeker graag toevoegen dat zij heeft gemerkt dat de VIB een duidelijk en onmiddellijk effect heeft gehad op het gedrag van de steekproefleerlingen in de les. Waar er in de eerste interventie hard gezocht moest worden naar beelden van positief gedrag, kon de onderzoeker in de interventie daaropvolgend bijna altijd alle beelden laten zien omdat de leerlingen vrijwel alleen pro sociaal gedrag vertoonden. Dit is een observatie die de onderzoeker heeft gemaakt en daarmee is het geen bewezen feit, maar is het wel noemenswaardig.

CONCLUSIE

Tijdens het onderzoek stond het werken met videobeelden centraal. Het begeleiden van leerlingen m.b.v. VIB heeft geen duidelijk effect gehad op de gehele IG. Er is wel een (gering) effect gemeten op de resultaten van de GCEQ maar er kan niet met zekerheid gezegd worden dat dit komt door de interventies. Wel zijn de resultaten bij de steekproef opvallend positief. Dit pleit mogelijk voor de effectiviteit van de interventies op deze groep. Dit wordt alleen maar bekrachtigd door het feit dat de twee leerlingen met extra interventie momenten nog positievere resultaten hebben in de nameting vergeleken met de voormeting. Omdat zowel de resultaten uit de sociomatrix als die uit de GCEQ mogelijk beïnvloed zijn door verschillende factoren, kan er alleen gezegd worden dat de interventies een positief effect hebben op de perceptie van het sociaal gedrag. Daarnaast is het de onderzoeker opgevallen dat de VIB een direct effect had op het gedrag van de steekproef in de les.

AANBEVELINGEN

Basisschool de Triangel is een school die veel baat zou hebben bij een methode om de leerlingen te helpen met hun sociale vaardigheden. Tijdens het onderzoek is gemeten dat bij leerlingen met extra interventies een stijging in de perceptie op het sociaal gedrag heeft plaatsgevonden. Een aanbeveling zou daarom zijn om per leerling zo veel mogelijk interventies uit te voeren. Er zou misschien zelfs gekozen kunnen worden om alleen de leerlingen die het echt nodig hebben te begeleiden zodat hier meer ruimte voor is. Daarnaast kan aanbevolen worden om de interventies over een langere periode toe te passen. Dit zorgt ervoor dat er meer kans is op een effect binnen de groepscohesie (Remmerswaal, 2015; Goudswaard & Sluis, 2013) en d.m.v. tussenmetingen het effect van storende factoren uitgesloten of bevestigd worden. Als laatste aanbeveling kan de school ervoor kiezen om over een langere periode ook te werken met beelden van sociaal ongewenst gedrag. Hiervoor moet wel gewerkt worden met ervaren en deskundige begeleiding zodat de emotionele veiligheid van de leerlingen niet in gevaar komt (Wijsman & Molendijk, 2017). Dit zou er uiteindelijk voor kunnen zorgen dat de leerlingen echt een spiegel voor krijgen.

BIBLIOGRAFIE

- Bannink, F. (2006). *Oplossingsgerichte vragen*. Amersfoort: Wilco.
- Basisschool de Triangel. (2017). *Onze uitgangspunten*. Opgeroepen op Oktober 10, 2017, van triangelbs: <https://www.triangelbs.nl/onze-school/onze-uitgangspunten>
- Behets, D. (2011). *Didactiek van het bewegingsonderwijs*. Leuven: Acco.
- Brysbaert, M. (2003). *Psychologie, een inleiding*. Gent: Academia Press.
- Dekker, J. (2004). In J. Dekker, M. Hoogland, M. Eliëns, & J. van der Giessen, *Video-interactiebegeleiding* (p. 71). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Development, L. (2018, januari 4). *Sociogram*. Opgehaald van Sometics: <http://www.sometics.com/nl/sociogram>
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2016). *Samenwerkend leren*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Feldman, R. S. (2009). *Ontwikkelings Psychologie*. Amsterdam, Nederland: Pearson Education Benelux.
- Glass, J., & Benshoff, J. (2002). Development of group cohesion through challenge course experiences. *The journal of Experiential Education*, 268-277.
- Goudswaard, M., & Sluis, I. v. (2013). Juf, heb ik het goed gedaan? *Praxisbulletin*, 31, 27-32.
- Hargie, O., Saunders, C., & Dickson, D. (1983). *Social skills in interpersonal communication*. Wiley: Hoboken, NJ.
- Heijkant, C. (2005). School Video Interactie Begeleiding, coachende SVIB.
- Hulstijn, E., Boomsma, A., Cohen-Kettenis, P., & Mellenbergh, G. (2008). Vragenlijst Sociale Vaardigheden van Jongeren. *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 11.
- Kohnstamm, M. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie deel 2 (3e druk)*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Liquid Development. (sd). *Sociogram*. Opgeroepen op Oktober 26, 2017, van Sometics: <http://www.sometics.com/nl/sociogram>
- Magill, R. A. (2004). *Motor Learning and Control: Concepts and Applications*. Virginia: McGraw-Hill.
- Moreno, J. (1953). *Who shall survive?* Beacon: Beacon House Inc.
- Ploeg, P. v. (2016, 12 29). *Likert-schaal*. Opgeroepen op Januari 16, 2017, van ensie: <https://www.ensie.nl/piet-van-der-ploeg/likert-schaal>
- Regt, M. M.-d., Moor, J. d., & Mulders, A. (2009). *Kinderrevalidatie*. Assen: van Gorcum BV.
- Remmerswaal, J. (2015). *Handboek Groeps dynamica*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Rhijnsburger, V. (2011). Positief Coachen in lessen lichamelijke opvoeding, ja natuurlijk! *Vakblad KVLO, jaargang 99, nummer 8*.
- Teitler, P. (2012). *Lessen in orde*. Bussum: Coutinho.
- van den Broeck, H. (2006). *Opvoeden in de klas*. Leuven: Lannoo.

- van der Ploeg, J. (2007). *Kinderen (z)onder vrienden*. Rotterdam, Nederland: Lemniscaat.
- van der Ploeg, J. (2011). *De sociale ontwikkeling van het schoolkind*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- van Meer, K., van Neijenhof, J., & Bouwens, M. (2001). *Elementaire sociale vaardigheden*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Verberne, M. (2015). *Expeditie school plan*. Tilburg, Noord Brabant, Nederland: Basisschool de Triangel.
- Verhulst, F. (2005). *De ontwikkeling van het kind*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Wijsman, E., & Molendijk, W. (2017). *Psychologie en Sociologie*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Young, S., & Holdorf, G. (2003). Using solution focused brief therapy in individual referrals for bullying. *Educational Psychology in Practice*, vol. 19, No. 4.

DANKWOORD

Graag wil ik de volgende mensen bedanken voor hun hulp, expertise en steun tijdens het maken van dit onderzoek. Als eerste dank aan basisschool de Triangel voor het bieden van de ruimte en tijd die nodig was om het onderzoek uit te voeren. Natuurlijk worden de deelnemende leerlingen daarbij niet vergeten die hun tijd en inzet hebben gegeven en altijd prettig waren in de samenwerking. In het bijzonder dank aan Jeannet Moelker voor haar betrokkenheid, input en tijd tijdens het evalueren van de beelden. Ook dank aan de begeleidende docenten van Fontys Sporthogeschool met in het bijzonder Florieke Mulders. Haar feedback en ondersteuning hebben enorm geholpen bij het uitvoeren en uitwerken van het onderzoek. Tijdens het uitwerken heb ik hulp gekregen van een aantal lieve mensen die hun tijd en energie wilde gebruiken om het onderzoek naar een hoger niveau te tillen. Daarom veel dank aan Suzanne Bolsius, Fenna Spieringhs en Michiel van Laarhoven omdat zonder hun was dit onderzoek waarschijnlijk onleesbaar was geweest. Als laatste bedankt aan alle anderen die met hun steun en hulp het onderzoek mogelijk hebben gemaakt zoals mijn ouders, mijn zusje, mijn werk, mijn sportclub en mijn vrienden die allemaal begripvol zijn geweest en die waar nodig altijd bereid waren om mee te denken en/of te helpen.

BIJLAGE I: ONDERZOEKS PLANNING

Dag/Week	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Week 1 (19-2)	VSVJ & GCEQ	Sociogram			
Week 2 (26-2)	Les 1 Filmen	VIB 1 (Groep 1+2)			
Week 3 (5-3)	Les 2 Filmen	VIB 2 (Groep 1+2)			
Week 4 (12-3)	Les 3 Filmen	VIB 3 (Groep 3)			
Week 5 (19-3)	Kamp	Kamp	Kamp		Les 4 Filmen
Week 6 (26-3)		VIB 4 (Groep 3)			Goede vrijdag
Week 7 (2-4)		VIB (Groep 1+4)			Les 5 Filmen
Week 8 (9-4)	Tweede paasdag	VIB 6 (Groep 1+4)			Staking
Week 9 (16-4)				Sociogram & VSVJ & GCEQ	Koningsspelen

BIJLAGE II: GROUP COHESION EVALUATION QUESTIONNAIRE (GLASS & BENSHOFF, 2002)

Originele Glass&Benshoff vragenlijst (GCEQ)

Appendix A—Group Cohesion Evaluation Questionnaire

Group # _____

Gender: Male Female

Race: _____

Age: _____

GROUP COHESION EVALUATION QUESTIONNAIRE

Please tell us which of the following statements best describe you and your group.

	NOT AT ALL LIKE ME/MY GROUP	A LITTLE LIKE ME/ MY GROUP	A LOT LIKE ME/ MY GROUP	EXACTLY LIKE ME/ MY GROUP
1. We get along well together.	1	2	3	4
2. We feel good about our team.	1	2	3	4
3. We enjoy helping each other.	1	2	3	4
4. We stick together during the challenges.	1	2	3	4
5. I feel like my group will keep me safe.	1	2	3	4
6. We encourage each other in the challenges.	1	2	3	4
7. I feel like I fit in my group.	1	2	3	4
8. I want to work on more challenges with my group.	1	2	3	4
9. We help each other on the challenges.	1	2	3	4

Aangepaste GCEQ vragenlijst

Welke van de volgende uitspraken beschrijft jou en jouw klas het beste?	Helemaal niet mee eens	Een beetje mee eens	Veel mee eens	Helemaal mee eens
1. Ik vind dat de kinderen in onze klas goed met elkaar kunnen opschieten				
2. Als ik aan de kinderen uit mijn eigen klas denk dan heb ik daar een goed gevoel over				
3. Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen				
4. Bij taken in de klas blijft iedereen met elkaar samenwerken tot de taak helemaal af is				
5. Ik voel me fijn in de klas				
6. We moedigen elkaar aan tijdens activiteiten				
7. Ik kan doen wat ik wil in de klas zonder dat andere kinderen rare opmerkingen daar over maken				
8. Ik vind het leuk om kinderen uit mijn klas ook buiten school te zien				
9. Ik help anderen en andere helpen mij ook				

Voormeting GCEQ CG

Leerling/Vraag	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00		Totaal	Gemiddelde	Standaarddeviatie
1	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00		18,00	2,00	0,00
2	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	2,00		21,00	2,33	0,71
3	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00		26,00	2,89	0,60
4	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00		24,00	2,67	0,50
5	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00		28,00	3,11	0,78
6	3,00	4,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	4,00	4,00		27,00	3,00	1,22
7	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00		29,00	3,22	0,44
8	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00		33,00	3,67	0,71
9	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,00
10	3,00	3,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00		29,00	3,22	0,67
11	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00		29,00	3,22	0,44
12	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	3,00		28,00	3,11	0,78
13	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	2,00	4,00	4,00		29,00	3,22	0,83
14	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00		33,00	3,67	0,50
15	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	4,00		25,00	2,78	0,97
16	4,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00		26,00	2,89	0,78
17	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00		23,00	2,56	0,88
18	2,00	2,00	4,00	2,00	4,00	4,00	2,00	4,00	2,00		26,00	2,89	1,05
19	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00		28,00	3,11	0,93
20	2,00	4,00	2,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,87
21	3,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00	3,00		28,00	3,11	0,78
22	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		28,00	3,11	0,33
23													
24													
25													
26													
											592,00	2,99	0,67
Standaarddeviatie	0,60	0,71	0,81	0,68	0,91	0,84	0,92	0,66	0,69				
Gemiddelde	2,55	2,86	3,09	2,91	3,18	2,95	2,77	3,36	3,23				

Voormeting GCEQ Sfeer, samenwerken en veiligheid CG

	Totaal sfeer	Totaal samenwerken	Totaal veiligheid
1	2,00	2,00	2,00
2	2,67	2,33	2,00
3	2,67	3,00	3,00
4	2,67	3,00	2,33
5	3,00	3,00	3,33
6	3,67	3,67	1,67
7	3,33	3,33	3,00
8	3,00	4,00	4,00
9	3,00	3,00	3,00
10	3,00	3,67	3,00
11	3,00	3,00	3,67
12	3,67	2,67	3,00
13	3,00	3,67	3,00
14	3,33	3,67	4,00
15	2,00	3,67	2,67
16	3,67	2,33	2,67
17	2,67	2,67	2,33
18	2,67	2,67	3,33
19	2,67	3,33	3,33
20	3,00	2,33	3,67
21	2,67	3,33	3,33
22	3,00	3,33	3,00
Som	64,33	67,67	65,33
Gem	2,92	3,08	2,97
Stdev	0,45	0,54	0,62

Nameting GCEQ CG

Leerling/Vraag	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00		Totaal	Gemiddelde	Standaarddeviatie
1	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00		32,00	3,56	0,73
2	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00		18,00	2,00	0,50
3	1,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00		27,00	3,00	1,12
4	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00		30,00	3,33	1,00
5	3,00	1,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00		25,00	2,78	0,97
6	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00		30,00	3,33	0,71
7	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00		29,00	3,22	0,44
8	3,00	4,00	3,00	2,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00		26,00	2,89	0,78
9	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00		21,00	2,33	0,50
10	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	1,00	4,00	3,00		26,00	2,89	0,93
11	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	4,00	3,00		20,00	2,22	0,97
12	2,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,71
13	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00		31,00	3,44	0,88
14	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00		31,00	3,44	0,73
15	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00		35,00	3,89	0,33
16	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	4,00	4,00		31,00	3,44	0,88
17	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00		29,00	3,22	0,83
18	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00		19,00	2,11	0,60
19	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00		22,00	2,44	0,73
20	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00		23,00	2,56	0,53
21	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00		24,00	2,67	0,50
22	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00		27,00	3,00	0,71
23													
24													
25													
26													
											583,00	2,94	0,73
Standaarddeviatie	0,79	0,83	0,79	0,77	0,66	0,90	1,18	0,75	0,85				
Gemiddelde	2,64	2,73	3,05	2,73	3,18	3,05	2,55	3,23	3,36				

Nameting GCEQ Sfeer, samenwerken en veiligheid CG

	Totaal sfeer	Totaal samenwerken	Totaal veiligheid
1	3,33	3,67	3,67
2	2,00	2,00	2,00
3	2,00	3,00	4,00
4	3,33	3,67	3,00
5	2,00	3,67	2,67
6	2,67	3,67	3,67
7	3,33	3,33	3,00
8	3,33	2,67	2,67
9	2,00	2,67	2,33
10	3,33	2,67	2,67
11	2,67	2,33	1,67
12	2,67	3,00	3,33
13	3,33	4,00	3,00
14	3,67	3,00	3,67
15	4,00	3,67	4,00
16	3,00	4,00	3,33
17	3,00	3,00	3,67
18	2,00	2,00	2,33
19	3,00	2,33	2,00
20	2,33	2,67	2,67
21	3,00	2,67	2,33
22	3,00	3,33	2,67
Som	63,00	67,00	64,33
Gem	2,86	3,05	2,92
Stdev	0,60	0,61	0,67

Voormeting GCEQ IG

Leerling/Vraag	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00		Totaal	Gemiddelde	Standaarddeviatie
1	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	2,00		19,00	2,11	0,78
2	2,00	3,00	4,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00		26,00	2,89	0,78
3	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00		23,00	2,56	0,88
4	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00		18,00	2,00	0,00
5	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00		28,00	3,11	0,78
6	3,00	4,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00		31,00	3,44	0,73
7	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,50
8	3,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	1,00	3,00	3,00		23,00	2,56	0,88
9	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	4,00		28,00	3,11	0,78
10	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00		32,00	3,56	0,53
11	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00	2,00	3,00	4,00	3,00		27,00	3,00	0,87
12	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00		32,00	3,56	0,53
13	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	4,00		23,00	2,56	1,13
14	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00		31,00	3,44	0,53
15	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00		31,00	3,44	0,53
16	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00		18,00	2,00	0,50
17	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00		33,00	3,67	0,50
18	3,00	2,00	4,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,71
19	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00		29,00	3,22	0,67
20	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00		21,00	2,33	0,87
21	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00		19,00	2,11	0,60
22	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00		30,00	3,33	0,71
23	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00		18,00	2,00	0,00
24	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	4,00		28,00	3,11	0,93
25	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00		16,00	1,78	0,97
26											576,00	2,91	0,67
Standaarddeviatie	0,71	0,69	1,02	0,82	0,87	0,89	0,99	0,85	0,83				
Gemiddelde	2,80	2,68	2,96	2,52	3,20	2,72	2,36	3,16	3,12				

Voormeting GCEQ Sfeer, samenwerken en veiligheid IG

	Totaal sfeer	Totaal samenwerken	Totaal veiligheid
1	2,67	1,67	2,00
2	2,67	3,33	2,67
3	2,67	3,33	1,67
4	2,00	2,00	2,00
5	2,67	3,67	3,00
6	3,67	3,00	3,67
7	3,00	3,00	3,00
8	2,67	2,33	2,67
9	3,00	3,33	3,00
10	3,33	3,67	3,67
11	3,67	2,33	3,00
12	3,33	4,00	3,33
13	2,33	2,67	2,67
14	3,33	3,33	3,67
15	3,67	3,33	3,33
16	2,00	2,00	2,00
17	3,67	3,67	3,67
18	2,67	3,00	3,33
19	3,33	3,33	3,00
20	2,67	2,00	2,33
21	2,33	2,33	1,67
22	3,67	3,33	3,00
23	2,00	2,00	2,00
24	2,33	3,67	3,33
25	2,67	1,33	1,33
Som	72,00	71,67	69,00
Gem	2,88	2,87	2,76
Stdev	0,56	0,74	0,70

Nameting GCEQ IG

Leerling/Vraag	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00		Totaal	Gemiddelde	Standaarddeviatie
1	3,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	2,00	4,00	4,00		28,00	3,11	0,93
2	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00		25,00	2,78	0,44
3	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00		20,00	2,22	0,67
4	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00		24,00	2,67	0,50
5	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00		35,00	3,89	0,33
6	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00		35,00	3,89	0,33
7	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		27,00	3,00	0,00
8	2,00	2,00	3,00	2,00	4,00	3,00	1,00	3,00	4,00		24,00	2,67	1,00
9	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00		28,00	3,11	0,60
10	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00		31,00	3,44	0,53
11	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00		32,00	3,56	0,53
12	2,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00		31,00	3,44	0,88
13	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	1,00	4,00	3,00		27,00	3,00	1,00
14	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00		33,00	3,67	0,50
15	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00		29,00	3,22	0,67
16	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00		19,00	2,11	0,60
17	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00		28,00	3,11	0,78
18	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00		28,00	3,11	0,60
19	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00		25,00	2,78	0,67
20	2,00	3,00	2,00	2,00	4,00	3,00	1,00	2,00	3,00		22,00	2,44	0,88
21	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		25,00	2,78	0,44
22	4,00	2,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	2,00		22,00	2,44	1,01
23	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00		21,00	2,33	0,50
24	3,00	4,00	4,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	3,00		29,00	3,22	0,83
25	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	2,00		25,00	2,78	0,67
26													
											598,00	3,02	0,63
Standaarddeviatie	0,73	0,72	0,75	0,85	0,65	0,60	0,91	0,76	0,76				
Gemiddelde	2,96	2,76	3,16	2,68	3,44	3,12	2,40	3,20	3,20				

Nameting GCEQ Sfeer, samenwerken en veiligheid IG

	Totaal sfeer	Totaal samenwerken	Totaal veiligheid
1	3,00	3,67	2,67
2	3,00	2,67	2,67
3	2,33	2,33	2,00
4	2,33	3,00	2,67
5	4,00	4,00	3,67
6	4,00	3,67	4,00
7	3,00	3,00	3,00
8	2,33	3,00	2,67
9	3,00	3,00	3,33
10	3,33	3,67	3,33
11	4,00	3,33	3,33
12	2,67	4,00	3,67
13	3,00	3,33	2,67
14	3,67	4,00	3,33
15	2,67	3,67	3,33
16	2,00	2,00	2,33
17	3,33	3,00	3,00
18	3,00	2,67	3,67
19	3,00	2,67	2,67
20	2,33	2,33	2,67
21	2,33	3,00	3,00
22	3,00	2,00	2,33
23	2,67	2,00	2,33
24	3,00	3,00	3,67
25	3,33	2,33	2,67
Som	74,33	75,33	74,67
Gem	2,97	3,01	2,99
Stdev	0,55	0,63	0,52

GCEQ Steekproefleerlingen gemiddelde

	VM	NM	Vershil	VM	NM	Vershil	VM	NM	Vershil
1	2,67	3,00	0,33	1,67	3,67	2	2,00	2,67	0,67
2	2,67	3,00	0,33	3,33	2,67	-0,66	2,67	2,67	0
5	2,67	4,00	1,33	3,67	4,00	0,33	3,00	3,67	0,67
7	3,00	3,00	0	3,00	3,00	0	3,00	3,00	0
9	3,00	3,00	0	3,33	3,00	-0,33	3,00	3,33	0,33
14	3,33	3,67	0,34	3,33	4,00	0,67	3,67	3,33	-0,34
19	3,33	3,00	-0,33	3,33	2,67	-0,66	3,00	2,67	-0,33
21	2,33	2,33	0	2,33	3,00	0,67	1,67	3,00	1,33
24	2,33	3,00	0,67	3,67	3,00	-0,67	3,33	3,67	0,34

BIJLAGE III: SOCIOMETRISCH ONDERZOEK (MORENO, 1953)

Originele vragen:

Met wie speel je graag buiten school?

Met wie speel je niet graag buiten school?

Met wie werk je graag tijdens de gymles?

Met wie werk je niet graag tijdens de gymles?

Aantal antwoorden

Minimale aantal antwoorden:

1

Maximale aantal antwoorden:

5

Voormeting Sociomatrix groep 7-8

	Al	Ha	Ka	Ky	Luc	Lu	Me	Mo	An	Dj	Ir	Is	Le	Li	Lis	Ma	Nai	Na	Ri	Su	Wi				Pos LO	Neg LO	Pos	Neg
Al		O		O		O		O					X	X				X	X		X				4	5	4	5
Ha			O		O	O			X	X						X		X		X				3	5	4	3	
Ka	X				O	O																		2	1	2	2	
Ky	O	O					O	O	X	X			X							X				4	4	3	3	
Luc		O	O			O				X										X				3	2	3	5	
Lu																								0	0	0	0	
Me		X			O	X		O					X	X										2	4	2	4	
Mo	O	X	O																					2	1	3	3	
An																								0	0	0	0	
Dj	X	X			X		O	O			X						O			O				4	4	4	4	
Ir										X														1	0	0	1	
Is							X	X	X	X					O		O				O			3	4	4	4	
Le		X		X	X									O										1	3	1	4	
Li	X	X		X			X				O		O				O							3	4	1	4	
Lis		X		X				X				O				O		O	O		O			5	3	3	1	
Ma		X		X								O						O	O		O			4	2	5	1	
Nai	X			X			X				O	O									O			3	3	3	3	
Na																								0	0	0	0	
Ri																								0	0	0	0	
Su	X	X	X		X				O	O	O		O											4	4	4	3	
Wi				X								O			O	O	O		X					4	2	3	1	
																								52	51	49	51	
																								2,48	2,43	2,33	2,43	

Nameting Sociomatrix groep 7-8

	Al	Ha	Ka	Ky	Luc	Lu	Me	Mo	An	Dj	Ir	Is	Le	Li	Lis	Ma	Nai	Na	Ri	Su	Wi			Pos LO	Neg LO	Pos	Neg
Al		O		O				O	O	X		X			X			X	X					4	5	4	5
Ha			O		O	O			X					X				X	X	X				3	4	3	5
Ka	X			X	O	O	O			X										X				3	4	3	3
Ky	O	O					O			X			O				X		X		X			4	3	4	5
Luc			O			O	O	X		X				X				X	X					3	5	3	5
Lu		X	O		O		O		X	X									X					3	3	4	4
Me		X			O								X	X										1	3	3	3
Mo		X					O		O		O						O				X			4	2	4	1
An		X	X			X				O	O	O					O	X	X	O				4	5	4	5
Dj				X					O		O						O					X		3	2	4	2
Ir																								0	0	2	5
Is							X	X		X					O			O	X					2	4	4	4
Le			X	O		X	X		O					O										3	3	4	4
Li	X	X		X			X	O	O				O								O			4	4	4	4
Lis	X	X		X												O		O	O					3	3	3	2
Ma	X	X		X			X					O			O			O	O		O			5	4	5	3
Nai	X			X				O				O	O									O		4	2	3	1
Na		X							X			O	X	X	O	O			O					4	4	4	4
Ri		X											X		O	O		O						3	2	3	2
Su				X					O	O														2	1	4	3
Wi	X			X						X		O		X		O	O		X					3	5	3	5
																							65	68	75	75	
																							3,095238	3,238095	3,571429	3,571429	
Pos LO	1	2	3	2	4	3	5	1	6	4	3	4	3	1	4	4	4	4	3	2	2	65	3,095238				
Neg LO	6	9	2	8	0	2	3	3	2	8	0	1	3	5	1	0	1	3	7	3	2	69	3,285714				
Pos	2	3	4	3	4	4	4	2	6	4	4	5	1	2	3	5	5	4	3	3	4	75	3,571429				
Neg	8	9	2	10	1	2	2	3	1	4	1	1	2	5	2	2	0	6	8	5	1	75	3,571429				
	O	Positief gekozen in samenwerking in les LO																									
	X	Negatief gekozen in samenwerking in les LO																									
		Positief gekozen in omgang buiten LO																									
		Negatief gekozen in omgang buiten les LO																									

Voormeting Sociomatrix groep 8

	Ba	Be	Da	Eb	Ia	Ja	Joe	Jo	Ju	Lu	Mar	Se	St	Br	Ka	Kay	LA	Li	Ma	Me	Mi	Na	Wi	Ya	Yas				Pos LO	Neg LO	Pos	Neg
Ba			O		O	X	O		O	X			O															5	2	5	3	
Be					O								O										X				2	1	2		2	
Da	O				O	X	O		O	X	X		O										X				5	4	5	5	3	
Eb						X				X					O								O				2	2	2	2	2	
Ia	O		O	X		X	O		O	X	O											X					5	4	5		2	
Ja									O			O	O										X				3	1	1	2		
Joe			O	X				O							X					X			X				1	2	5	5		
Jo						X				X			O														5	3	3	3		
Ju	O		O	O	O	X						O											X	X			5	5	5	5		
Lu		O			O		O	O					O	X				X	X				X		X		2	2	5	5		
Mar		O			O								O		X					X							5	3	5	3		
Se	O	X	O			X			O	X			O					O									5	5	2	2		
St		O	O		O	X				X		O								X			X	O			4	5	0	0		
Br						X				X	X		O		X	O				X				O	O		2	3	4	5		
Ka	O		O			X			O				O				X	X				X					4	4	5	5		
Kay						X				X	X			O										O			3	2	4	4		
LA									O				X						X	O			X				2	3	3	2		
Li				X		X		X									O		O		O	O	X	O			5	4	5	5		
Ma				X		X		X		X							O	O			O	O	X	O			5	5	5	5		
Me						X				X				O	X	O		O						O	O		5	3	3	2		
Mi						X						O						O					X		O		4	2	5	2		
Na						X			O			O	O				X	O	X				X				4	4	3	5		
Wi				O		X		X		X	X																1	4	1	5		
Ya				X	X		O					O					O	O			X		X		O		5	4	4	5		
Yas										X		X		O		O	O			O		X	X				4	4	4	5		
																											93	81	91	87		
																											3,72	3,24	3,64	3,48		
																											92	3,68				
																											82	3,28				
Pos LO	5	3	7	2	7	0	5	2	8	0	1	7	9	3	1	6	3	4	1	3	2	2	1	6	4		82	3,57				
Neg LO	0	1	0	5	1	17	0	3	0	13	4	1	1	1	4	0	2	2	4	4	0	3	14	1	1		79	3,43				
Pos	4	6	6	1	7	1	10	4	7	0	2	2	10	3	1	6	1	4	1	3	2	2	1	3	5							
Neg	2	2	1	5	1	14	0	4	0	15	5	2	0	1	5	1	2	1	2	1	1	2	14	1	1							
	O	Positief gekozen in samenwerking in les LO																														
	X	Negatief gekozen in samenwerking in les LO																														
		Positief gekozen in omgang buiten LO																														
		Negatief gekozen in omgang buiten les LO																														

Nameting Sociomatrix groep 8

[illegible]

Sociomatrix Steekproefleerlingen

	VM 1	NM 1		VM 2	NM 2		VM 5	NM 5		VM 7	NM 7		VM 9	NM 9		VM 14	NM 14		VM 19	NM 19		VM 21	NM 21		VM 24	NM 24	
Pos binnen LO	3	4	1	1	4	3	7	7	0	5	4	-1	7	6	-1	1	2	1	2	7	5	3	3	0	7	5	-2
Neg binnen LO	2	2	0	4	1	-3	1	1	0	0	3	3	0	1	1	4	8	4	0	1	1	1	1	0	1	1	0
Pos buiten LO	1	3	2	1	2	1	7	7	0	4	5	1	6	6	0	2	1	-1	2	6	4	6	5	-1	2	1	-1
Neg buiten LO	2	2	0	2	4	2	1	2	1	2	1	-1	1	1	0	5	5	0	1	1	0	2	1	-1	2	1	-1

BIJLAGE IV: VRAGENLIJST SOCIALE VAARDIGHEDEN VAN JONGEREN HULSTIJN (2008)

Originele VSVJ vragenlijst

Ik vrolijk een vriend(in) op die verdrietig is.				
Ik voel me blij wanneer iemand iets goed doet.				
Ik loop naar anderen toe om een gesprek te beginnen.				
Ik zeg 'dank je wel' en ben blij wanneer iemand iets voor me doet.				
Ik kan vriend(inn)en maken.				
Ik kan voor een vriend(in) in de bres springen.				
Ik kijk anderen aan wanneer zij spreken.				
Ik deel wat ik heb met anderen.				
Ik laat mijn gevoelens zien.				
Ik ben even zorgvuldig met spullen van een ander als met die van mezelf.				
Ik spreek anderen met hun naam aan.				
Ik vraag of ik kan helpen.				
Ik stel vragen wanneer ik met anderen praat.				
Ik heb spijt wanneer ik iemand pijn doe.				
Ik doe mee met andere jongeren.				
Ik doe iets terug wanneer iemand iets voor me gedaan heeft.				
Ik vraag aan anderen hoe het met ze gaat en wat zij doen enz.				
Ik lach om grapjes en leuke verhalen van anderen.				
Ik bedreig anderen.				
Ik word gemakkelijk boos.				
Ik klaag veel.				
Ik onderbreek iemand die aan het praten is.				
Ik gebruik zonder toestemming spullen van een ander.				
Ik sla anderen wanneer ik boos ben.				
Ik kijk lelijk (boos) naar andere jongeren.				
Ik maak aanmerkingen op fouten van anderen.				
Ik lieg om mijn zin te krijgen.				
Ik probeer anderen boos te maken				
Ik zet anderen voor gek.				
Ik maak irritante geluiden (boeren, snuiven, enz.).				
Ik ben even zorgvuldig met spullen van een ander als met die van mezelf.				
Ik spreek te luid.				
Ik raak dikwijls betrokken bij vechtpartijen.				
Ik treiter anderen.				
Ik wil het de ander betaald zetten wanneer ik gekwetst word.				

Aangepaste VSVJ vragenlijst

	Zeer oneens	Oneens	Eens	Zeer eens
Ik vrolijk een vriend(in) op die verdrietig is.				
Ik voel me blij wanneer een klasgenoot iets goed doet.				
Ik zeg 'dank je wel' en ben blij wanneer iemand iets voor me doet.				
Ik kan vriend(inn)en maken.				
Ik kan voor een vriend(in) opkomen.				
Ik kijk anderen aan wanneer zij spreken.				
Ik deel wat ik heb met anderen.				
Ik laat mijn gevoelens zien.				
Ik ben even zorgvuldig met spullen van een ander als met die van mezelf.				
Ik spreek anderen met hun naam aan.				
Ik vraag of ik kan helpen.				
Ik stel uit interesse vragen aan anderen.				
Ik heb spijt wanneer ik iemand pijn doe.				
Ik doe iets terug wanneer iemand iets voor me gedaan heeft.				
Ik vraag aan anderen hoe het met ze gaat en wat zij doen enz.				
Ik lach om grapjes en leuke verhalen van anderen.				
Ik bedreig anderen.				
Ik gebruik zonder toestemming spullen van een ander.				
Ik kijk lelijk (boos) naar anderen.				
Ik heb commentaar op opmerkingen van anderen.				
Ik lieg om mijn zin te krijgen.				

Ik probeer anderen boos te maken.				
Ik zet anderen voor gek.				
Ik maak geluiden waarvan ik weet dat anderen deze niet prettig vinden (boeren, snuiven, enzo.).				
Ik praat harder dan anderen prettig vinden				
Ik raak dikwijls betrokken bij vechtpartijen.				
Ik treiter anderen.				
Ik wil het de ander betaald zetten wanneer ik gekwetst wordt.				

VSVJ voormeting groep 8

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Som per vraag	Gem per vraag	
1	4	4	4	3	3	4	3	4	3	4	4	3	4	3	3	4	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	89	3,56
2	2	3	3	3	3	4	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	4	3	3	2	70	2,8	
3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	4	3	4	3	4	4	3	4	3	3	3	89	3,56	
4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	87	3,48	
5	4	4	4	3	3	3	4	3	2	3	4	4	3	4	3	3	4	3	3	3	3	3	3	4	3	2	82	3,28
6	3	3	3	3	3	3	2	4	3	4	1	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	2	3	4	2	75	3	
7	2	3	3	3	2	4	2	2	2	4	3	3	3	4	4	4	3	2	3	4	2	3	2	3	1	71	2,84	
8	4	3	2	2	3	1	3	3	3	3	2	3	1	3	3	3	2	3	3	4	3	4	3	3	3	70	2,8	
9	4	4	4	3	3	4	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	3	4	3	3	3	90	3,6	
10	3	3	4	3	3	3	4	3	4	3	2	3	2	4	4	4	3	4	3	2	3	3	3	3	3	79	3,16	
11	2	3	3	3	4	3	4	3	4	4	3	3	3	4	3	3	4	3	3	4	3	3	2	3	3	81	3,24	
12	2	3	3	2	2	3	2	2	2	4	2	3	4	3	4	3	2	3	4	3	2	3	2	2	3	68	2,72	
13	2	4	4	3	4	4	3	4	2	4	1	4	3	1	3	4	4	2	4	1	2	4	2	4	2	75	3	
14	3	4	4	3	3	4	3	4	3	4	3	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3	2	3	3	3	86	3,44	
15	2	3	4	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	4	3	4	2	2	3	69	2,76	
16	4	3	3	3	3	4	4	3	4	4	3	3	4	4	3	2	4	3	3	4	4	4	3	4	3	86	3,44	
17	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	96	3,84	
18	4	3	4	3	3	3	4	4	3	1	4	4	3	1	3	4	3	3	3	3	4	4	2	3	2	77	3,08	
19	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	2	4	3	4	2	2	3	4	3	3	2	3	1	83	3,32	
20	4	3	4	3	3	4	3	4	3	3	4	4	2	3	3	3	3	2	2	3	2	3	2	3	1	74	2,96	
21	4	4	4	3	3	4	3	4	3	4	4	4	2	4	3	4	4	3	4	4	3	4	2	4	1	86	3,44	
22	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	4	3	4	3	3	4	4	4	4	2	4	2	90	3,6	
23	4	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3	3	4	3	3	4	4	3	4	2	4	2	87	3,48	
24	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	4	4	3	3	3	4	3	2	4	4	4	3	2	3	3	86	3,44	
25	4	3	4	3	2	4	4	4	3	3	4	4	2	4	3	3	4	2	3	4	3	4	2	4	2	82	3,28	
26	2	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	3	3	4	3	4	4	2	4	2	87	3,48	
27	3	3	4	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	2	91	3,64	
28	1	3	3	4	3	3	2	2	3	3	4	4	1	4	2	4	2	2	4	4	4	2	2	3	2	71	2,84	
Som per leerling	88	97	102	84	87	100	90	97	87	102	92	97	86	93	90	99	93	80	96	99	88	100	70	94	66	2277	3,252857143	
Gem per leerling	3,14	3,46	3,64	3,00	3,11	3,57	3,21	3,46	3,11	3,64	3,29	3,46	3,07	3,32	3,21	3,54	3,32	2,86	3,43	3,54	3,14	3,57	2,50	3,36	2,36			
Stdev per leerling	0,93	0,51	0,56	0,47	0,57	0,74	0,74	0,79	0,63	0,68	0,98	0,51	0,94	0,55	0,57	0,58	0,72	0,65	0,57	0,79	0,76	0,57	0,69	0,62	0,78			
Gem	3,25		Gem steekproef	3,25																								
Stdev	0,76		Stdev steekproef	0,71																								

VM 5	VM 14	NM 5	NM 14
3	3	3	4
4	3	4	3
4	3	4	4
3	4	4	4
3	4	4	4
3	3	4	4
2	3	3	3
3	3	3	4
3	4	4	4
3	4	4	4
4	4	4	4
2	3	3	3
4	1	3	3
3	4	3	2
3	1	4	2
3	4	3	4
4	4	4	4
3	1	4	4
3	4	4	4
3	3	4	3
3	4	4	3
4	4	4	4
3	3	4	4
3	3	4	4
2	4	3	2
3	4	4	3
3	4	4	4
3	4	4	4
3	4	4	4
3,11	3,32	3,71	3,54
0,57	0,94	0,46	0,69

VSVJ nameting groep 8

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Som per v	Gem per vraag	
1	4	4	4	3	3	4	3	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3	3	4	4	3	90	3,6	
2	2	3	3	3	4		3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3	78	3,12	
3	4	4	4	3	4		3	4	4	3	4	3	3	4	4	3	4	3	4	3	4	4	2	3	4	3	88	3,52
4	3	3	3	3	3		4	3	3	3	4	4	3	4	4	3	3	4	4	4	4	4	3	3	4	3	87	3,48
5	4	3	4	3	4		4	4	3	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3	4	4	4	3	3	4	3	90	3,6
6	4	3	3	3	3		3	3	4	3	4	3	3	3	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	81	3,24
7	3	3	3	3	3		3	3	3	3	4	3	3	2	3	4	3	3	3	4	3	2	3	4	4	2	77	3,08
8	4	3	2	3	3		3	3	3	3	4	3	3	1	4	3	2	2	2	4	2	3	4	3	3	3	73	2,92
9	4	4	3	4	4		4	3	4	3	4	4	3	3	4	4	4	3	3	4	4	3	2	3	3	3	87	3,48
10	4	4	3	4	4		3	2	4	3	4	1	3	2	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	79	3,16
11	3	3	4	3	4		4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	4	3	3	4	2	2	3	2	3	3	79	3,16
12	2	3	3	2	3		4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	2	3	3	3	4	3	2	3	3	74	2,96
13	3	4	3	3	3		3	4	4	3	4	1	3	4	3	4	4	2	2	3	1	2	1	3	3	3	73	2,92
14	3	4	4	3	3		3	3	3	3	4	4	4	4	2	4	4	3	3	3	4	3	4	3	3	3	83	3,32
15	2	4	3	3	4		4	3	3	2	4	4	4	4	2	4	3	2	3	4	4	3	1	3	2	3	78	3,12
16	3	3	3	3	3		4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	2	4	4	4	4	4	2	3	3	3	83	3,32
17	4	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	98	3,92
18	3	4	4	4	4		3	3	3	3	4	4	3	4	3	4	3	3	3	3	2	3	4	3	3	3	84	3,36
19	4	3	4	3	4		3	2	4	3	4	4	4	3	4	3	4	3	3	3	4	3	3	3	3	4	85	3,4
20	3	2	4	3	4		4	3	4	2	3	4	4	3	3	2	3	3	3	4	2	3	4	3	3	3	78	3,12
21	4	4	4	4	4		4	3	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	3	4	3	4	2	91	3,64
22	4	4	4	4	4		4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	3	3	4	3	94	3,76
23	2	4	4	4	4		4	3	4	3	4	4	4	4	4	3	4	3	3	3	4	3	2	3	4	3	87	3,48
24	4	4	4	4	4		4	4	4	3	4	4	4	3	4	2	4	3	2	3	2	2	1	3	3	2	81	3,24
25	4	3	3	3	3		4	3	4	3	3	4	4	3	2	1	3	3	2	2	4	2	3	3	3	3	74	2,96
26	2	3	3	3	4		4	4	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	4	4	3	2	3	3	4	2	84	3,36
27	3	4	4	3	4		4	3	4	3	4	4	4	4	4	3	4	3	3	4	4	3	3	3	3	3	87	3,48
28	1	3	4	3	4		4	3	2	3	4	4	4	2	4	2	4	2	1	4	4	4	3	2	3	2	74	2,96
Som per leerling	90	97	98	91	104	102	89	100	84	105	98	98	91	99	88	101	87	84	99	93	84	80	85	92	78	2317	3,31	
Gem per leerling	3,21	3,46	3,50	3,25	3,71	3,64	3,18	3,57	3,00	3,75	3,50	3,50	3,25	3,54	3,14	3,61	3,11	3,00	3,54	3,32	3,00	2,86	3,04	3,25	2,79			
Stdev per leerling	0,88	0,58	0,58	0,52	0,46	0,49	0,55	0,57	0,38	0,44	0,84	0,51	0,80	0,69	0,76	0,63	0,69	0,72	0,58	0,90	0,67	0,93	0,43	0,60	0,57			

VSVJ voormeting groep 7/8

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Som per vraag	Gem per vraag
1	4	3	3	4	3	4	4	3	4	3	3	4	4	3	4	3	4	3	4	4	4	75	3,57
2	3	2	2	3	2	3	3	3	4	3	3	2	4	3	3	3	3	3	2	3	4	61	2,90
3	3	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4	4	4	4	77	3,67
4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	74	3,52
5	3	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	3	3	4	3	4	4	4	3	74	3,52
6	3	3	3	2	3	3	4	3	3	4	3	2	4	3	3	2	3	4	3	4	4	66	3,14
7	3	2	3	3	3	4	3	2	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	2	3	63	3,00
8	2	3	3	4	1	4	2	2	3	2	4	4	4	3	3	2	3	3	2	3	3	60	2,86
9	3	3	3	3	4	4	4	3	4	3	3	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	74	3,52
10	3	3	3	3	2	3	3	2	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	3	4	4	70	3,33
11	3	2	3	4	4	4	4	3	4	3	2	3	4	3	3	3	4	4	2	3	3	68	3,24
12	3	3	3	3	3	3	4	2	2	3	2	3	3	3	3	4	3	3	1	1	3	58	2,76
13	4	3	3	3	1	2	4	3	2	3	2	3	4	3	3	2	3	4	2	4	4	62	2,95
14	3	3	3	2	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	4	3	1	4	65	3,10
15	3	3	4	3	4	4	4	1	4	3	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1	3	63	3,00
16	3	3	3	3	4	3	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	3	4	4	3	4	75	3,57
17	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	2	3	4	3	4	3	4	4	78	3,71
18	3	4	3	3	3	4	4	3	1	3	3	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	72	3,43
19	3	3	4	3	2	3	4	4	3	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3	4	4	72	3,43
20	3	2	4	2	1	4	4	2	2	3	2	4	4	3	3	2	3	4	1	3	4	60	2,86
21	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	81	3,86
22	4	4	4	2	3	4	4	3	4	3	3	4	4	2	3	4	3	4	4	4	4	74	3,52
23	4	3	4	2	3	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	4	3	4	4	4	4	77	3,67
24	4	4	4	2	4	4	4	3	3	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	77	3,67
25	4	3	4	3	3	4	3	2	3	3	3	2	4	2	3	3	3	3	4	4	4	67	3,19
26	4	3	4	2	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	2	4	3	4	4	73	3,48
27	4	3	4	3	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	77	3,67
28	3	2	4	2	1	2	3	2	4	4	2	4	4	4	4	4	3	3	2	3	4	63	3,00
Som per leerling	93	84	95	81	85	102	101	80	95	94	86	97	110	91	94	88	88	104	87	95	106	1956	3,33
Gem per leerling	3,32	3,00	3,39	2,89	3,04	3,64	3,61	2,86	3,39	3,36	3,07	3,46	3,93	3,25	3,36	3,14	3,14	3,71	3,11	3,39	3,79		
Stdev per leerling	0,55	0,61	0,57	0,83	1,00	0,56	0,57	0,80	0,79	0,56	0,77	0,69	0,26	0,65	0,49	0,65	0,45	0,46	0,99	0,99	0,42		
Gem	3,33																						
Stdev	0,73																						

VSVJ nameting groep 7/8

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Som per vraag	Gem per vraag
1	4	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4	4	4	79	3,76
2	4	3	4	4	4	3	4	3	3	4	3	4	3	4	4	3	3	3	3	3	3	72	3,43
3	4	4	4	4	4	3	4	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	4	77	3,67
4	4	3	4	4	4	3	4	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3	3	3	3	4	75	3,57
5	4	3	3	4	4	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	77	3,67
6	3	3	4	2	4	3	2	3	4	2	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	66	3,14
7	2	4	3	4	4	3	3	3	3	3	2	4	2	4	4	3	4	3	3	3	3	66	3,14
8	2	3	2	4	1	2	3	3	2	1	2	4	2	3	3	3	3	3	3	3	3	55	2,62
9	4	3	4	2	4	4	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	4	74	3,52
10	3	3	3	2	4	3	2	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	4	70	3,33
11	4	3	4	3	4	2	3	2	3	3	3	4	2	4	3	3	3	3	3	3	3	65	3,10
12	2	2	3	3	4	3	3	3	3	3	2	4	1	4	4	3	4	3	4	3	4	65	3,10
13	2	4	4	2	4	2	3	3	3	1	2	4	3	4	3	3	4	2	4	3	4	64	3,05
14	4	3	3	3	4	3	4	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	2	4	4	4	73	3,48
15	3	2	4	4	4	3	2	3	3	3	3	4	2	4	4	2	1	3	3	3	4	64	3,05
16	4	2	4	4	4	3	4	3	4	3	3	4	2	4	3	3	3	3	4	3	3	70	3,33
17	4	4	4	2	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	80	3,81
18	4	3	4	4	4	3	3	4	3	4	3	4	3	4	2	4	4	3	4	4	4	75	3,57
19	3	2	4	2	4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	73	3,48
20	2	4	4	2	4	3	2	3	2	1	4	3	4	3	4	4	2	2	3	2	4	62	2,95
21	4	3	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	78	3,71
22	3	4	4	3	3	4	4	4	3	4	3	4	3	3	4	4	4	3	4	4	4	76	3,62
23	4	3	4	2	4	4	3	4	3	3	3	4	3	3	4	4	4	3	4	4	4	74	3,52
24	4	3	4	2	4	4	2	4	4	4	2	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	76	3,62
25	2	4	4	2	1	4	2	3	3	4	2	4	4	3	2	4	4	4	4	3	4	67	3,19
26	3	3	4	4	4	3	3	3	4	3	2	4	2	3	4	4	4	4	4	3	4	72	3,43
27	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	4	3	3	4	4	4	3	4	4	4	79	3,76
28	3	3	3	4	2	3	1	2	3	4	2	4	1	3	4	4	4	2	4	4	4	64	3,05
Som per leerling	93	88	104	88	102	89	82	91	89	89	81	110	87	102	103	98	100	83	104	98	107	1988	3,38
Gem per leerling	3,32	3,14	3,71	3,14	3,64	3,18	2,93	3,25	3,18	3,18	2,89	3,93	3,11	3,64	3,68	3,50	3,57	2,96	3,71	3,50	3,82		
Stdev per leerling	0,82	0,65	0,53	0,93	0,87	0,61	0,77	0,59	0,55	0,94	0,69	0,26	0,99	0,49	0,61	0,58	0,74	0,51	0,46	0,58	0,39		
Gem	3,38																						
Stdev	0,73																						

BIJLAGE V: BRIEF OUDERS

Tilburg, Januari 2018

Beste ouders/verzorgers,

Graag wil ik mijzelf aan u voorstellen. Mijn naam is Nadia van Mourik, ik ben 24 jaar en ik ben dit jaar stagiaire bij mevrouw Britt Veldpaus en meneer Wim Stienen als gymdocent. Dit betekent dat uw kind waarschijnlijk ook van mij les gaat krijgen. Omdat dit mijn laatste jaar is op Fontys Sporthogeschool in Eindhoven moet ik mijn praktijkonderzoek gaan uitvoeren. Omdat de school en ikzelf het belangrijk vinden om u te betrekken bij de gebeurtenissen omtrent uw kind(eren) wil ik u ervan op de hoogte brengen dat er gebruik gemaakt zal worden van video-opnames tijdens het onderzoek.

De beelden worden in de les door de leerlingen zelf bekeken zodat leerlingen zichzelf kunnen verbeteren in hetgeen waar ze goed in zijn. Het gaat dus alleen om positieve momenten. Daarnaast worden de beelden door mij als onderzoeker bekeken en gebruikt voor onderzoek. Tenslotte kunnen de beelden mogelijk door de begeleidende docent praktijkonderzoek van Fontys Sporthogeschool worden bekeken. Zowel de docent als student van Fontys Sporthogeschool moet voldoen aan de privacy wet; de beelden worden nergens gepubliceerd of openbaar gemaakt en na het behalen van het praktijkonderzoek verwijderd.

Wij vragen u om onderstaand formulier in te vullen als u NIET wil dat er videobeelden van uw kind gebruikt worden binnen het onderzoek en deze aan uw kind(eren) mee te geven.

Als u geen toestemming geeft om de beelden van uw kind te gebruiken binnen het onderzoek, zal uw kind onherkenbaar worden gemaakt op de beelden die gebruikt gaan worden.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

M.v.g.

Nadia van Mourik

Contact:

nadiavanmourik@student.fontys.nl

Hierbij geef ik GEEN toestemming om videobeelden van mijn zoon/dochter te gebruiken binnen het onderzoek.

Naam leerling:

Groep:

.....

.....

Handtekening van ouder/verzorger:

.....

BIJLAGE VI: ONDERZOEKS OPZET

Onderzoekspopulatie en –context

In dit artikel werd een experimenteel onderzoek uitgevoerd binnen de groepen 7/8 en groep 8 van basisschool de Triangel in Tilburg. De Triangel heeft een aantal uitgangspunten en eentje is grotendeels aanleiding geweest voor dit onderzoek: **Samen leren we van en met elkaar waarbij het kind centraal staat** (Basisschool de Triangel, 2017).

Het is belangrijk voor de school dat de leerlingen samen leren. Binnen de lessen valt het echter op dat veel leerlingen moeite hebben met het begrijpen van elkaars perceptie. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen weinig begrip en inlevingsvermogen tonen tegenover elkaar en het doel van dit onderzoek was om door middel van video interactie begeleiding (verder VIB genoemd) de sociale vaardigheden van leerlingen te verbeteren. Om hier goed aan te werken en om dit het beste te kunnen bereiken is er gekozen om te werken met groep 7/8 en groep 8. Deze hebben een leeftijd tussen de 10 en 12 jaar en dit is belangrijk omdat deze leerlingen uit het egocentrisme beginnen te komen (Kohnstamm, 2002). Volgens Kohnstamm (2002) zijn kinderen die uit het egocentrisme treden steeds meer in staat om bewust over samenwerking en communicatie na te gaan denken. De leerlingen krijgen steeds meer inzicht in spelregels en hoe ze samenwerking zelf nodig hebben en hoe het de groep kan helpen. Als er gebruik gemaakt zou worden van jongere groepen dan zal deze ontwikkeling minder of helemaal niet plaatsgevonden hebben en dit zou het onderzoek tegengewerkt hebben (Kohnstamm, 2002).

Groep 8 werd als interventiegroep gekozen en combinatiegroep 7/8 als controlegroep. In beide groepen zijn de leerlingen tussen de 10 en 12 jaar. In de interventie groep zitten 14 meisjes en 11 jongens. In de controlegroep 14 meisjes en 13 jongens. Omdat er bij beide groepen leerlingen afwezig waren bij de meetmomenten zijn deze niet bij het onderzoek betrokken. Dit zorgt ervoor dat de aantallen van de klassen veranderd zijn: Groep 8 = van 27 naar 25 leerlingen en groep 7/8 = van 25 naar 21 leerlingen. Beide groepen hebben op maandag les bewegingsonderwijs en er is voor deze groepen gekozen omdat ze weinig van elkaar verschillen. Tijdens het onderzoek heeft er een roosterwijziging plaatsgevonden waardoor de lessen van beide groepen naar vrijdag verplaatst werden. Er is ook gekozen voor deze groepen omdat deze bestaat uit leerlingen die erg bepalend kunnen zijn in de les. Er mist bij veel leerlingen besef van elkaars perceptie en de sociale vaardigheden kunnen nog veel verbeterd worden. Tijdens dit onderzoek wordt er gekeken of VIB de leerlingen helpt om hun sociale vaardigheden te verbeteren en daarmee het samenwerkend leren binnen de klas te verbeteren.

Bij beide groepen is er gewerkt in 3 vakken. 2 vakken werden gebruikt voor “normale” activiteiten. Het 3^e vak werd gebruikt voor het onderzoek en alleen in dat vak is gefilmd. Omdat het onderzoek ging over het verbeteren van de sociale cohesie werd ervoor gezorgd dat de leerlingen in het 3^e vak moesten samenwerken. Dit gebeurt omdat er anders te weinig situaties voor zouden komen waar we met de VIB op in konden gaan. Omdat de controlegroep dezelfde lessen kreeg, kan er niet gezegd worden dat het samenwerkend leren voor de verschillen in resultaten heeft gezorgd. Er is gekozen om in het 3^e vak groene spelen te geven. Dit omdat het vormen zijn die uitlokken tot samenwerking. De leerlingen zijn gefilmd worden tijdens het samenwerken en deze beelden zijn vervolgens met bepaalde leerlingen doorgenomen.

Ontwerp en procedures van je onderzoek

Er is voor deze interventie gekozen omdat het ervoor zorgt dat er op een veilige en efficiënte manier gekeken kon worden naar de onderzoeksvraag. Er werd gebruik gemaakt van VIB. Dit zorgde ervoor dat de leerlingen zelf aan de slag gingen met sociale vaardigheden en hier ook zelf doelen voor stelde.

Uit de beelden werden alleen de positieve momenten gepikt die van belang konden zijn. De leerlingen gaven aan wat ze zelf beter zouden willen kunnen en deze doelen werden door middel van videobeelden visueel gemaakt. Het is hierbij erg belangrijk dat er alleen gelet wordt op de positieve momenten dat de leerling niet geconfronteerd wordt met zichzelf op een onprettige manier. Dit heeft te maken met het feit dat leerlingen die een positief zelfbeeld hebben, eerder een succes aan zichzelf toewijzen en niet aan toeval (Regt, Moor, & Mulders, 2009).

Ook het vormen van de groepen die mee gaan doen aan VIB kan onprettig zijn voor de leerlingen. Om die reden heb ik in eerdere lessen uitgelegd wat ik ga doen voor mijn onderzoek en gevraagd welke leerlingen mij wilde helpen. Dit mochten ze invullen onderaan het papier van de voormeting. Op deze manier wisten de leerlingen waar ze aan toe waren en hing er geen negatieve sfeer omheen. Ook zorgde het ervoor dat ik wist hoeveel leerlingen er voor open stonden.

De leerlingen die hebben aangegeven mee te willen werken aan het onderzoek werden ingedeeld in groepjes. Omdat het een verstorende variabele zou zijn als leerlingen elke week in dezelfde groepjes gezeten zouden hebben, is ervoor gekozen om niet telkens dezelfde groepjes bij elkaar te. Alleen de leerlingen die hebben aangegeven mee te willen werken aan het onderzoek zijn in de “onderzoeksgroep” ingedeeld. Vervolgens zijn er 9 leerlingen random geselecteerd die begeleid werden met de VIB. De groepen hebben altijd uit 8 kinderen bestaan. Hieronder staat een schema van de indeling en de planning.

	Groep 1		Groep 2		Groep 3		Groep 4	
Leerlingen	Leerling	5	Leerling	1	Leerling	7	Leerling	19
	Leerling 14		Leerling	2	Leerling 9		Leerling 21	
			Leerling 24					
VIB momenten	Week	2	Week	2	Week	4	Week	7
	Week 3		Week 3		Week 6		Week 8	

Dag/Week	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Week 1 (19-2)	VSVJ & GCEQ	Sociogram			
Week 2 (26-2)	Les 1 Filmen	VIB 1 (Groep 1+2)			
Week 3 (5-3)	Les 2 Filmen	VIB 2 (Groep 1+2)			
Week 4 (12-3)	Les 3 Filmen	VIB 3 (Groep 3)			
Week 5 (19-3)	Kamp	Kamp	Kamp		Les 4 Filmen
Week 6 (26-3)		VIB 4 (Groep 3)			Goede vrijdag
Week 7 (2-4)		VIB (Groep 1+4)			Les 5 Filmen
Week 8 (9-4)	Tweede paasdag	VIB 6 (Groep 1+4)			Staking
Week 9 (16-4)				Sociogram & VSVJ & GCEQ	Koningsspelen

Er is voor gekozen om de videobeelden zo snel mogelijk na de les te bespreken met de leerlingen zodat de les zelf kon bezinken, maar er niet genoeg tijd tussen zat dat de leerling zouden vergeten wat er is gebeurd.

Ze kregen te zien welk gedrag van ze wordt verwacht en ze zullen hier complimenten over ontvangen. Daarna mochten ze zelf opschrijven welk gedrag goed was en wat ze zelf wilden verbeteren in de lessen. In bijlage ... staat het formulier die hiervoor is gebruikt en zijn de antwoorden van de leerlingen te vinden. Aangezien de school een eigen video interactie begeleidster heeft, werden er meerdere momenten gebruikt om de videobeelden met haar door te kijken voor ze aan de leerlingen getoond zouden worden. Dit zodat er zo min mogelijk mis kon gaan op het gebied van zelfbeeld.

Onderzoeksinstrumenten

Om de relaties van de leerlingen onderling in beeld te kunnen krijgen werd een sociogram (Moreno, 1953). Dit werd gedaan via www.sometics.com gemaakt (Development, 2018). De resultaten kwamen met behulp van een viertal vragen tot stand en werden in een sociomatrix weergegeven. Door een sociomatrix is in beeld gebracht wat de onderlinge relaties van de leerlingen waren voor en na de interventies.

Naast de sociogram werd er gebruik gemaakt van de VSVJ vragenlijst van Hulstijn (2008). Deze vragenlijst hielp met het verduidelijken van het pro sociale en sociaal ongepast gedrag per leerling en het gaf een beeld over de gehele klas. De vragenlijst hielp ook met het in kaart brengen van de resultaten en het effect van het onderzoek.

Om te meten hoe goed de sfeer, veiligheid en samenwerking was binnen de groep werd er ook een GCEQ-vragenlijst afgenomen in de voor en in de nameting (Glass & Benshoff, 2002). Deze liet zien of de sociale cohesie wel of niet is gegroeid. Bij de GCEQ zijn de vragen over samenwerking het interessantst voor dit onderzoek aangezien er gemeten moet worden hoe het samenwerken vooruit is gegaan. Echter zijn de andere onderwerpen ook interessant omdat sfeer en veiligheid erg belangrijk zijn als er gewerkt wordt aan samenwerkend leren.

Beide vragenlijsten zijn in de voormeting afgenomen worden aan het begin van de les. Om de betrouwbaarheid te vergroten werden de vragenlijsten tegelijk ingevuld en dit wordt gedaan in de gymzaal. De lijsten waren genummerd voor het aantal leerlingen in de groep. De leerlingen krijgen ieder een nummer waar ze bij moeten gaan zitten. Dit zorgde ervoor dat later alleen voor de onderzoeker duidelijk was wie welke lijst heeft ingevuld. Ook zorgde dit voor een veilig gevoel bij de leerlingen maar geeft wel de mogelijkheid om de antwoorden aan de leerlingen te koppelen voor de rest van het onderzoek.

Als laatste werd er gebruik gemaakt van een vragenlijst. De vragen zijn opgesteld naar aanleiding van de 4 stappen van Young (Young & Holdorf, 2003):

- Wat zou ik graag willen kunnen?
- Wat heb ik al goed gedaan?
- Wat kan ik al goed?
- Wat kan ik meer doen mijn doel te bereiken?

In het literatuuronderzoek staat verder beschreven wat deze punten inhouden. Aan de hand van deze punten is een vragenlijst opgesteld die samen met de leerlingen ingevuld gaat worden. In de vragenlijst wordt er alleen gekeken naar de positieve kanten omdat het belangrijk is dat de leerlingen zich competent en veilig voelen.

Analyse van onderzoeksgegevens

Het onderzoek begon met het maken van een sociogram en het invullen van een voormeting (VSVJ-vragenlijst en GCEQ-vragenlijst). Om de leerlingen niet te veel te belasten met meerdere vragenlijsten werden de vragen van VSVJ en GCEQ samengesteld tot 1 vragenlijst. Daarnaast werd er door de leerlingen bij elk VIB moment een vragenlijst ingevuld over de positieve momenten uit de video en waar ze verder aan willen werken.

De Vragenlijst Sociale Vaardigheden van Jongeren (VSVJ-vragenlijst) (2008) werd uitgewerkt in een tabel. De vragenlijst meet pro-sociaal gedrag en sociaal ongepast gedrag. De leerlingen konden de vragenlijst invullen aan de hand van een 4 punts likert-schaal die bestaat uit de antwoorden: Zeer oneens, oneens, eens, zeer eens. Er is gekozen voor een 4 punts likert-schaal zodat de leerling gedwongen wordt om een keuze te maken tussen eens en oneens. De resultaten werden uitgewerkt naar tabellen en staafdiagrammen zodat er op een makkelijke manier gezien kon worden wat de resultaten zijn. Uit de resultaten werden het gemiddelde, de standaarddeviatie en de effectgrootte gemeten. Toen de interventie was uitgevoerd werd er nogmaals een tabel gemaakt van de nameting en daarvan werd de uitwijkingen beschreven. Verder is hieronder beschreven hoe de gemiddelden, standaarddeviaties en effectgroottes berekend zijn.

Er werd als laatste gekeken naar het gemiddelde, de standaarddeviatie en de effectgrootte bij de GCEQ vragenlijst omdat deze aangeeft of en hoeveel invloed de VIB heeft gehad op de sociale cohesie. De uitkomsten van de controlegroep werd vergeleken met de interventiegroep.

BIJLAGE VII: LOGBOEK

Maandag 19 Februari:

- Gesprek gehad met Jeanette op Bs de Triangel.
Besproken waar mijn onderzoek over gaat en hoe ik deze uit ga voeren.

Jeanette gaat de beelden met mij evalueren op:

Dinsdag 6 Maart

Dinsdag 27 Maart

Dinsdag 17 April

Voor vragen mag ik mailen naar: Jeannet.moelker@xpectprimair.nl

- Gesprek docent groep 8 (Dirk)

Dirk geeft aan dat het goed zou zijn de leerlingen al bij vraag of ze mee willen doen laten opschrijven waar ze wel en niet goed in zijn zodat ze zelf met een hulpvraag komen. Dit is niet gedaan maar de leerlingen krijgen dit de eerste maandag waarop we gaan filmen wel te horen.

- Invullen vragenlijsten GCEQ en VSVJ

Groep 7/8:

geen zieken tijdens het invullen.

Groep 8:

Lu is vandaag ziek.

Jo om 13:30 weg en Joe om 14:00 weg.

Dinsdag 20 Februari:

Sociogram ingevuld bij groepen

Groep 7/8

Lu, Na, An Afwezig tijdens invullen. Problemen met het inloggen waardoor leerlingen ongeduldig werden. Verder geen opvallen heden.

Groep 8

B afwezig tijdens invullen. Heel rustig en geconcentreerd ingevuld. Inloggen ging goed.

Maandag 26 Februari:

Eerste keer gefilmd tijdens de les. Groepje die "gebruikt" wordt als laatste bij de samenwerkingsoefening laten beginnen. Weinig opvallen heden in het groepje tijdens de oefeningen.

Dinsdag 27 Februari:

8:30 met Jeannet de filmpjes doorgenomen.

Jeannet geeft aan:

Bespreken met de leerlingen:

Wat hoort bij samenwerken?

Wat er allemaal bij samenwerken komt kijken.

Wat zie je als mensen samenwerken?

Als ze in het filmpje iets zien van samenwerken moeten ze hun hand op steken.

Maandag 16 April:

Nef ziek bij nameting interventiegroep

Lu niet helemaal serieus ingevuld maar was afwezig bij eerste meting dus wordt niet meegenomen

Ja ziek naar huis gegaan

Sha wil het niet invullen

BIJLAGE VIII: LVF SAMENWERKEN

Naam student: Nadia van Mourik	Naam mentor/docent: Gert-Jan van Dokkum
FSH-stagedocent: Maud Lapien/ Wim stienen	Tel. Nr: 06-21574429
Klas: EDU 4D	School: BS de Triangel
Datum: 1 maart 2018	Groep: 7/8 en 8 Aantal leerlingen: verschillend, zie logboek J / M

Lesvoorbereidingsformulier

Lesopdracht: in termen van het beïnvloeden van bewegingsgedrag
<i>Praktijk onderzoek interventielessen</i>

Beginsituatie
Sociaal-emotionele beginsituatie:

Leerlingen hebben een relatief rustige groep waar zoals bij alle klassen een aantal leerlingen in zitten die eruit springen. Het samenwerken gaat soms nog moeizaam en het is verstandig om sommige leerlingen niet bij elkaar te zetten.

Motorische beginsituatie:

Leerlingen hebben verschillende niveaus in bewegen. Er zijn leerlingen in die minder vaardig zijn dan de rest van de leerlingen. Leerlingen zijn over het algemeen wel vaardig voor de leeftijd en hebben geen motorische achterstanden.

Algemene beginsituatie:

Leerlingen zijn bekend met de situaties en kunnen daardoor snel beginnen aan de opdracht.

Doelstelling

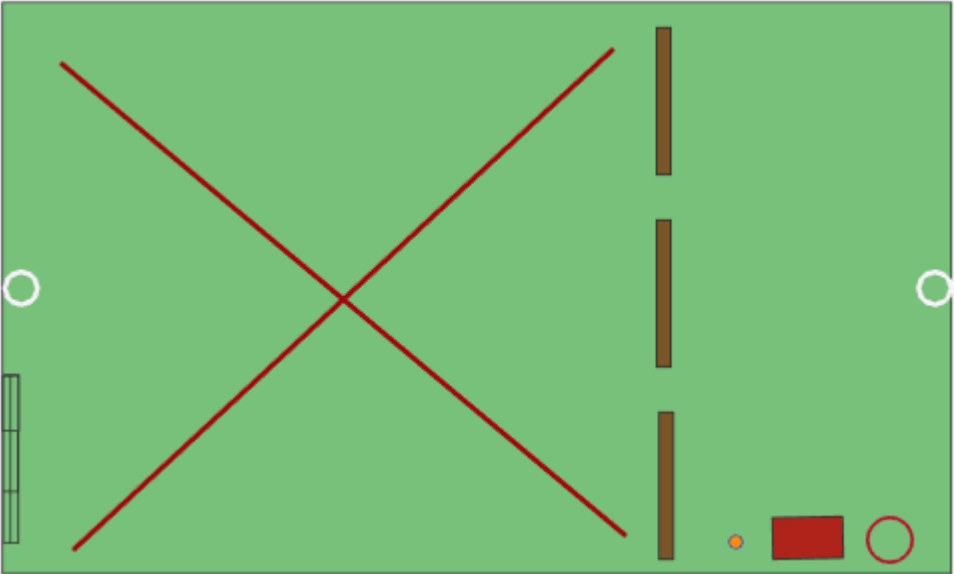
Aan het einde van deze interventie hebben de leerlingen gewerkt aan de samenwerking en is 100% van de groep op een positieve manier betrokken bij het onderzoek. Er wordt gezorgd dat de vijf sleutelbegrippen van Ebbens en Ettekhoven (2016) terug te vinden zijn in de oefening. Deze sleutelbegrippen zijn:

- De leerlingen moet zich individueel verantwoordelijk voelen voor de opdracht
- De leerlingen moeten tijdens het uitvoeren van elkaar afhankelijk zijn
- Er moet een directe interactie zijn tussen de deelnemers
- Het doel moet zijn om de leerlingen te laten groeien in hun sociale vaardigheden
- Er moet aandacht zijn voor het proces van de groep en niet per se op het product dat eruit komt.

Organisatie:

de gekozen werkorganisaties tekenen voor onderwijsleermiddelen, leerlingen en leerkracht

Materiaallijst:

		per lesonderdeel aangeven : De aard en aantal van de onderwijsleermiddelen
		4 Pylonen 1 Matje 1 Hoepel

Fasering in tijd:	Leerinhouden & didactische werkvorm	Instructie:	Wat verwacht je?	Wat doe je?

+/- 15 min	<i>Interventie 1:</i> Samen overlopen	Uitleg: <i>Samen overlopen:</i> Alle leerlingen staan achter de pylonen. Niemand mag in het vak voorbij de pylonen nog de grond raken. De leerlingen verdelen zelf de taken binnen de groep. Ze gebruiken de materialen om gezamenlijk naar de overkant te komen. Wanneer dit gelukt is kijken ze of dit nog beter kan en verdelen ze opnieuw de taken.	<i>Mogelijke fouten in jouw ogen.</i> <i>Wat heeft aandacht?</i> <i>Leerlingen verdelen geen of niet genoeg de taken</i> <i>Leerlingen communiceren op een onprettige manier</i>	Differentiatie op het individu: De docent geeft een voorbeeld van welke taken er zijn. Ook kan de docent als begeleiding bij de verdeling blijven. De docent grijpt in door hier feedback op te geven. Ook kan de docent de groepsleider verantwoordelijk maken om leerlingen met dit gedrag op een normale manier hierop aan te spreken.

			<i>De leerlingen gaan niet goed met de materialen om</i>	De docent kan de leerlingen corrigeren. Ook kan de docent de regels aanpassen zodat de leerlingen gedwongen zijn om normaal met de materialen om te gaan. Zoals: de spullen mogen geen geluid maken anders zijn jullie af.
--	--	--	---	---

Naam student: Nadia van Mourik	Naam mentor/docent: Gert-Jan van Dokkum
FSH-stagedocent: Maud Lapien/ Wim stienen	Tel. Nr: 06-21574429

Klas: EDU 4D	School: BS de Triangel
Datum: 1 maart 2018	Groep: 7/8 en 8 Aantal leerlingen: verschillend, zie logboek J / M

Lesvoorbereidingsformulier

Lesopdracht: in termen van het beïnvloeden van bewegingsgedrag
 <i>Praktijd onderzoek interventielessen</i>

Beginsituatie
Sociaal-emotionele beginsituatie: Leerlingen hebben een relatief rustige groep waar zoals bij alle klassen een aantal leerlingen in zitten die eruit springen. Het samenwerken gaat soms nog moeizaam en het is verstandig om sommige leerlingen niet bij elkaar te zetten. De leerling hebben in eerder weken al interventie lessen gehad m.b.t. samenwerken.

Motorische beginsituatie:

Leerlingen hebben verschillende niveaus in bewegen. Er zijn leerlingen in die minder vaardig zijn dan de rest van de leerlingen. Leerlingen zijn over het algemeen wel vaardig voor de leeftijd en hebben geen motorische achterstanden.

Algemene beginsituatie:

Leerlingen zijn bekend met de situaties en kunnen daardoor snel beginnen aan de opdracht.

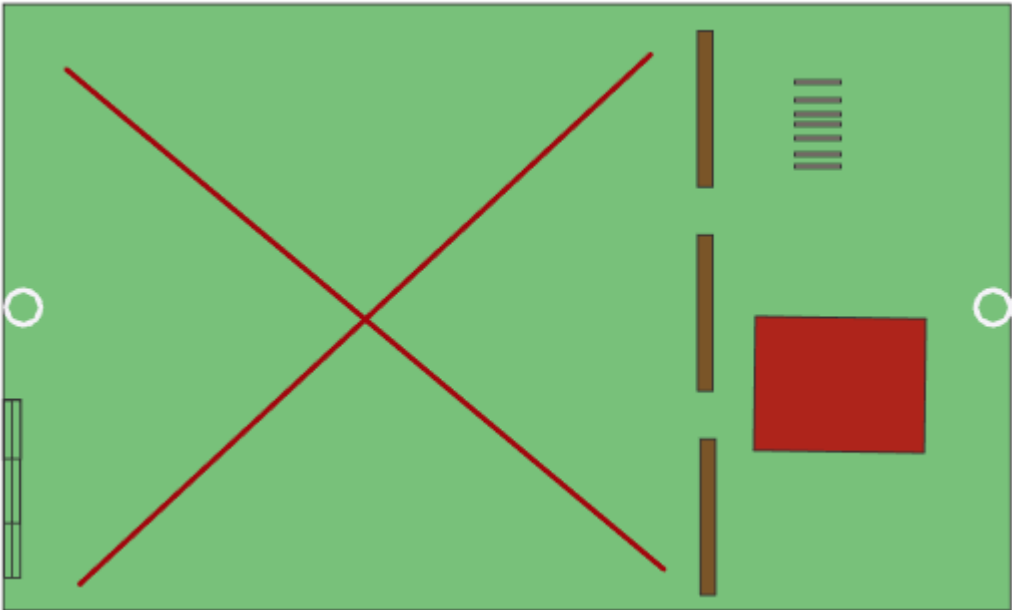
Doelstelling

Aan het einde van deze interventie hebben de leerlingen gewerkt aan de samenwerking en is 100% van de groep op een positieve manier betrokken bij het onderzoek. Er wordt gezorgd dat de vijf sleutelbegrippen van Ebbens en Ettekhoven (2016) terug te vinden zijn in de oefening. Deze sleutelbegrippen zijn:

- De leerlingen moet zich individueel verantwoordelijk voelen voor de opdracht
- De leerlingen moeten tijdens het uitvoeren van elkaar afhankelijk zijn
- Er moet een directe interactie zijn tussen de deelnemers
- Het doel moet zijn om de leerlingen te laten groeien in hun sociale vaardigheden
- Er moet aandacht zijn voor het proces van de groep en niet per se op het product dat eruit komt.

Organisatie:

Materiaallijst:

de gekozen werkorganisaties tekenen voor onderwijsleermiddelen, leerlingen en leerkracht	per lesonderdeel aangeven : De aard en aantal van de onderwijsleermiddelen
	5 Stokken 1 Dikke mat

Fasering in tijd:	Leerinhouden & didactische werkvorm	Instructie:	Wat verwacht je?	Wat doe je?
	Interventie 2: Over de dikke mat	Uitleg: De leerlingen zorgen d.m.v. samenwerking dat de gehele groep over de mat heen komt. Deze mat moet op zijn kant staan en moet altijd door minimaal 3/4 mensen vastgehouden worden. Ook moet er iemand voor en achter de mat staan om de leerlingen te ondersteunen of op te vangen. Leerlingen mogen elkaar helpen door opstapjes te maken.	<i>Mogelijke fouten in jouw ogen.</i> <i>Wat behoeft aandacht?</i> <i>Leerlingen verdelen geen of niet genoeg de taken</i> <i>Leerlingen communiceren op een onprettige manier</i> <i>De leerlingen gaan niet goed om met de veiligheid</i>	Differentiatie op het individu: De docent geeft een voorbeeld van welke taken er zijn. Ook kan de docent als begeleiding bij de verdeling blijven. De docent grijpt in door hier feedback op te geven. Ook kan de docent de groepsleider verantwoordelijk maken om leerlingen met dit gedrag op een normale manier hierop aan te spreken. De docent kan de leerlingen corrigeren. Ook kan de docent de regels aanpassen zodat de

				leerlingen gedwongen zijn om de veiligheid te waarborgen. Zoals: Als er niemand staat om te vangen moet de hele groep opnieuw.
--	--	--	--	--

	Stoken overloop spel:	Uitleg: De leerlingen moeten in tweetallen een stok vasthouden. Ze gaan in een rij staan en een van de leerlingen loopt over de brug van stokken heen. De leerlingen werken samen om de lopende leerling aan de overkant te krijgen zonder dat deze valt. Er staat altijd iemand naast de oefening als vanger om de veiligheid te waarborgen.	<i>Leerlingen verdelen geen of niet genoeg de taken</i> <i>Leerlingen communiceren op een onprettige manier</i> <i>De leerlingen gaan niet goed om met de veiligheid</i>	De docent geeft een voorbeeld van welke taken er zijn. Ook kan de docent als begeleiding bij de verdeling blijven. De docent grijpt in door hier feedback op te geven. Ook kan de docent de groepsleider verantwoordelijk maken om leerlingen met dit gedrag op een normale manier hierop aan te spreken. De docent kan de leerlingen corrigeren. Ook kan de docent de regels aanpassen zodat de leerlingen gedwongen zijn om de veiligheid te waarborgen. Zoals: Als er niemand staat om te vangen moet de hele groep opnieuw.
--	-----------------------	--	---	--

Naam student: Nadia van Mourik	Naam mentor/docent: Gert-Jan van Dokkum
FSH-stagedocent: Maud Lapien/ Wim stienen	Tel. Nr: 06-21574429
Klas: EDU 4D	School: BS de Triangel
Datum: 1 maart 2018	Groep: 7/8 en 8 Aantal leerlingen: verschillend, zie logboek J / M

Lesvoorbereidingsformulier

Lesopdracht: in termen van het beïnvloeden van bewegingsgedrag
<i>Praktijd onderzoek interventielessen</i>

Beginsituatie
Sociaal-emotionele beginsituatie:

Leerlingen hebben een relatief rustige groep waar zoals bij alle klassen een aantal leerlingen in zitten die eruit springen. Het samenwerken gaat soms nog moeizaam en het is verstandig om sommige leerlingen niet bij elkaar te zetten.

Motorische beginsituatie:

Leerlingen hebben verschillende niveaus in bewegen. Er zijn leerlingen in die minder vaardig zijn dan de rest van de leerlingen. Leerlingen zijn over het algemeen wel vaardig voor de leeftijd en hebben geen motorische achterstanden.

Algemene beginsituatie:

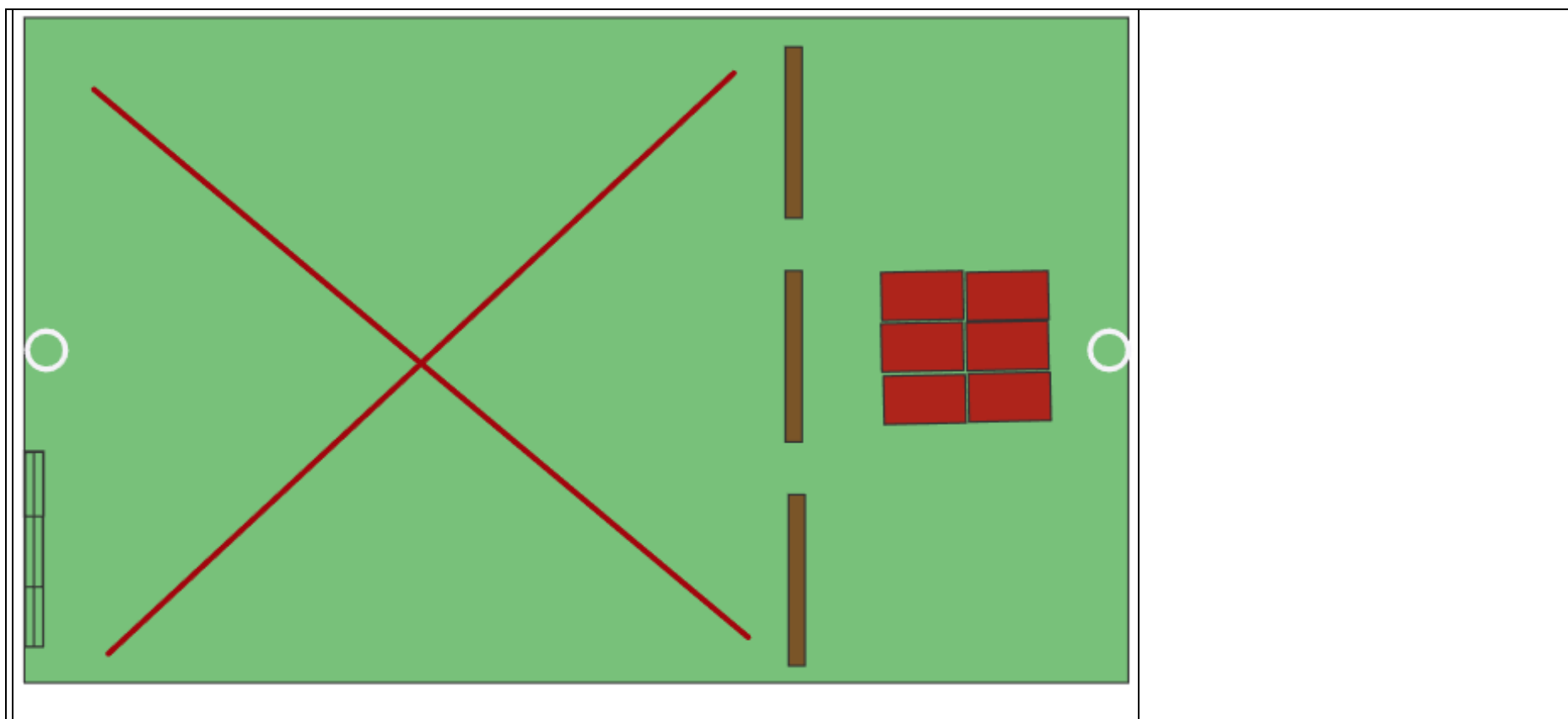
Leerlingen zijn bekend met de situaties en kunnen daardoor snel beginnen aan de opdracht.

Doelstelling

Aan het einde van deze interventie hebben de leerlingen gewerkt aan de samenwerking en is 100% van de groep op een positieve manier betrokken bij het onderzoek. Er wordt gezorgd dat de vijf sleutelbegrippen van Ebbens en Ettekhoven (2016) terug te vinden zijn in de oefening. Deze sleutelbegrippen zijn:

- De leerlingen moet zich individueel verantwoordelijk voelen voor de opdracht
- De leerlingen moeten tijdens het uitvoeren van elkaar afhankelijk zijn
- Er moet een directe interactie zijn tussen de deelnemers
- Het doel moet zijn om de leerlingen te laten groeien in hun sociale vaardigheden
- Er moet aandacht zijn voor het proces van de groep en niet per se op het product dat eruit komt.

Organisatie: de gekozen werkorganisaties tekenen voor onderwijsleermiddelen, leerlingen en leerkracht	Materiaallijst: per lesonderdeel aangeven : De aard en aantal van de onderwijsleermiddelen
	6 matjes

Fasering in tijd:	Leerinhouden & didactische werkvorm	Instructie:	Wat verwacht je?	Wat doe je?

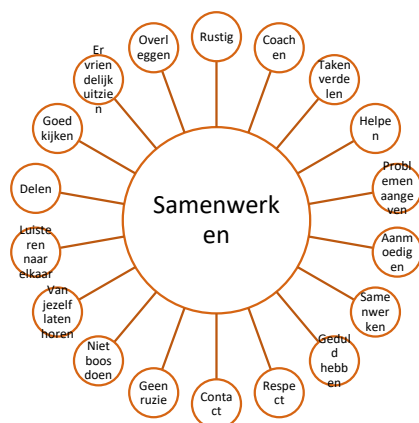
	Acrogym	Uitleg: Acrogym: <i>Leerlingen gaan samen aan de slag met acrogym. Er liggen verschillende voorbeelden (zie volgende pagina) en leerlingen mogen zelf kiezen welke ze uitvoeren. Een voorwaarde is dat de elke leerling betrokken moet zijn bij deze vormen en dat er op een veilige manier gewerkt wordt.</i> Afspraken: - Niet in het midden van de rug staan. - Als iemand aangeeft dat het te zwaar wordt, stoppen. - Elkaar helpen op en af stappen.	<i>Leerlingen verdelen geen of niet genoeg de taken</i> <i>Leerlingen communiceren op een onprettige manier</i> <i>De leerlingen gaan niet goed om met de veiligheid</i>	Differentiatie op het individu: De docent geeft een voorbeeld van welke taken er zijn. Ook kan de docent als begeleiding bij de verdeling blijven. De docent grijpt in door hier feedback op te geven. Ook kan de docent de groepsleider verantwoordelijk maken om leerlingen met dit gedrag op een normale manier hierop aan te spreken. De docent kan de leerlingen corrigeren. Ook kan de docent de regels aanpassen zodat de leerlingen gedwongen zijn om de veiligheid te waarborgen. Zoals: Als er niemand staat om te
--	---------	--	---	--

				vangen moet de hele groep opnieuw.
--	--	--	--	---------------------------------------

BIJLAGE IX: VRAGEN VOOR LEERLINGEN BIJ VIB

Spin over samenwerken gemaakt door leerlingen

Originele oplossingsgerichte basisvragen van Bannink (2006)

- Waar hoopt u op?
- Welk verschil zou dat maken?
- Wat werkt al in de goede richting?
- Wat zou de volgende stap/ het volgende teken van vooruitgang zijn?

Vragenlijst VIB

Da:

Ik ben goed in:

- Luisteren
- Ik steun andere vaak
- Ik kom mijn afspraken altijd na
- Ik geef de moed nooit snel op

Ik wil beter worden in:

- Samenwerken met mensen waar ik nooit mee samen heb gewerkt
- Samenwerken met mensen die snel boos worden

Dit ga ik doen volgende les:

- Vaker de leiding nemen binnen de groep

Ba:

Ik ben goed in:

- Mensen helpen
- Mensen uit laten praten
- Mijn mening geven

Ik wil beter worden in:

- Niet opgeven (als anderen vervelend doen)

Dit ga ik doen volgende les:

- Beter omgaan met klasgenoten die vervelend doen
- Vaker de leiding nemen binnen de groep

Mi:

Ik ben goed in:

- Positief blijven
- Mening geven
- Helpen met dingen bouwen

Ik wil beter worden in:

- Minder snel boos worden (als iemand door mij heen praat of als iemand anders boos doet)
- Minder snel door mensen heen praten

Dit ga ik doen volgende les:

- Vaker wachten op mijn beurt
- Luisteren naar anderen

Be:

Ik ben goed in:

- Mijn mening geven
- Coachen
- Zien wanneer ik wel/niet nodig ben
- Mensen helpen

Ik wil beter worden in:

- Luisteren
- Niet door iemand heen praten
- Niet snel boos worden
- Niet afleidende dingen doen
- Steen papier schaar doen (als er een discussie is)

Dit ga ik doen volgende les:

- Beter meedoen aan de opdracht

Se:

Ik ben goed in:

- Aanmoedigen
- Helpen

Ik wil beter worden in:

- Van mezelf laten horen
- Taken verdelen

Dit ga ik doen volgende les:

- Meer van mezelf laten horen (op een vriendelijke manier)
- Proberen taken te verdelen

La:

Ik ben goed in:

- Helpen
- Contact

Ik wil beter worden in:

- Anderen de beurt geven met ideeën

Dit ga ik doen volgende les:

- Van mezelf laten horen (op een vriendelijke manier)
- Vragen stellen aan de rest van mijn groepje
- Meer bespreken met de rest van mijn groepje

Ma:

Ik ben goed in:

- Coachen
- Mensen helpen
- Leiding nemen

Ik wil beter worden in:

- Rustiger blijven
- Ruzies oplossen
- Luisteren naar anderen

Dit ga ik doen volgende les:

- Meer op de achtergrond blijven
- Beurt aan anderen geven

Ia:

Ik ben goed in:

- Naar anderen luisteren
- Geduld
- Coachen
- Overleggen
- Respect
- Aanmoedigen

Ik wil beter worden in:

- Ruzies oplossen

Dit ga ik doen volgende les:

- Luisteren aan elkaar
- Respect tonen
- Leiding nemen

Mar:

Ik ben goed in:

- Helpen
- Rustig blijven

Ik wil beter worden in:

- Van mezelf laten horen (mijn ideeën)

Dit ga ik doen volgende les:

- Beter van mij laten horen (op een vriendelijke manier)
- Meer overleggen

BIJLAGE X: REFLECTIEVERSLAG

Sterkte- en zwakteanalyse

Interpersoonlijk competent:

Tijdens het onderzoek heb ik veel kennis gedeeld met collega's en vrienden. Ik was niet bang om mijn mening te delen en naar die van anderen te vragen. Ook heb ik andere onderzoeken gelezen en zo veel mogelijk feedback gegeven om deze mee naar een hoger niveau te tillen.

Het was noodzakelijk om mijn werk door anderen na te laten lezen. Dit komt omdat ik spelling en grammatica niet als mijn sterkste punten beschouw. Wel ben ik in staat om op papier te zetten wat ik wil vertellen op een prettige manier.

Vakinhoudelijk didactisch competent:

Voor het onderzoek had ik veel minder kennis van de theorie achter het gedrag van leerlingen. Ook over de manieren om hierop in te spelen wist ik op theoretisch gebied weinig. Ik merk dat ik zelf een praktisch persoon ben die graag op gevoel werkt en niet op theorie. Toch heeft het me veel gebracht om me te verdiepen in de literatuur. Ook heb ik geleerd hoe ik deze literatuur gebruik om mijn onderzoek sterk en betrouwbaar te maken.

Competentie reflectie en ontwikkeling:

Tijdens het maken van dit artikel heb ik een aantal dingen goed en een aantal fout aangepakt. Door de tegenslagen heb ik geleerd om sneller iets los te laten en te zorgen dat ze in eerste instantie niet plaatsvinden.

Soms mag ik strenger zijn en stukken die ik erg prettig vind lezen eruit halen. Kill your darlings. Hier heb ik toch erg veel moeite mee omdat naar mijn idee alle tekst functioneel is.

Al met al heb ik ontzettend veel tijd en moeite gestoken in dit onderzoek en in het bijbehorende artikel. Het was een vermoeiend en tijdrovend proces maar ik vond het enorm leuk om te doen. Er waren heel veel momenten van succesbeleving en enthousiasme als ik zag hoe mijn leerlingen reageerde op de interventies. Helaas mogen de beelden niet getoond worden anders had ik dit vol trots laten zien. Uiteindelijk ben ik erg trots op mijn werk maar vooral ook trots op mezelf. Zeker omdat ik voor erg moeilijke momenten heb gestaan waar ik mezelf doorheen heb gevochten. En ook op het breekpunt ben ik weer opgestaan en door gegaan. Dat is iets wat het uiteindelijke artikel voor mij extra bijzonder maakt.

Vervolgstappen

Graag doe ik meer met mijn interesse in persoonlijke begeleiding van leerlingen. Ik werk graag met leerlingen aan hun gedrag en sociale vaardigheden en hoop hier ook iets mee te kunnen gaan doen.

Om mij hier verder in te ontwikkelen wil ik kijken of hier een extra opleiding bij te pas komt. Mijn interesses liggen heel breed dus het is nog de vraag welke het uiteindelijk gaat worden. Meteen aan de slag gaan is natuurlijk ook geen probleem. Maar ik heb zelf het gevoel dat een verdieping in mijn kennis erg positief zou zijn binnen mijn toekomstige beroep. Wat ik zeker weet is dat ik graag werk met kinderen en dat ik dit altijd graag zal blijven doen. Zelf zal ik er alles aan doen om als docent het beste uit mezelf te halen.